

Hannu Terävä

Erilaisia käytäntöjä opinnollistaa työ-
pajatoimintaa
Kokoava kartoitus neljän työpajan menetel-
mistä

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Joulukuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 7.12.2010		
Tekijä(t) Hannu Terävä	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Nimeke Erilaisia käytäntöjä opinnollistaa työpajatoimintaa - kokoava kartoitus neljän työpajan menetelmistä			
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa neljän organisaation tavasta kehittää työpajatoiminnan opinnollistamista. Työ on osa Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen (2008–2010) -hanketta. Kartoitukseen osallistuneet työpajat ovat Joensuun Nuorisoverstas ry, koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajat, nuorten työpajat Fendari ja Laptuote-säätiön Väylä-työpajakouluhanke.</p> <p>Työssä käydään ensin läpi työn taustaa ja syyt, miksi aihe on valittu. Työn taustalla ovat kasvanut nuorisotyöttömyys ja työn ja opiskelun ulkopuolella oleminen. Työssä käydään läpi keskeiset termit, kuten opinnollistaminen ja nuorten työpajat.</p> <p>Työn seuraavassa osassa käsitellään kokoavaa kartoitusta. Eri pajoilta nousee esiin toisistaan eroavia, mutta paljon myös samankaltaisia käytäntöjä siitä, kuinka työpajatoiminnan opinnollistamista on lähdetty eri työpajoilla kehittämään.</p>			
Asiasanat (avainsanat) nuorten työpajat, opinnollistaminen, opitun tunnistaminen ja tunnustaminen, oppilaitosyhteistyö, ammatillinen koulutus			
Sivumäärä 45 + 3 liitettä	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kieli suomi</td> <td style="width: 50%;">URN URN:NBN:fi:mamk-opinn201084103</td> </tr> </table>	Kieli suomi	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn201084103
Kieli suomi	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn201084103		
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Sari Miettinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen (2008-2010) -hanke		

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis December 7, 2010
Author(s) Hannu Terävä	Degree programme and option Civil activities and youth work	
Name of the bachelor's thesis Different ways in pedagogisation in workshops for young people – survey of the methods of four workshops		
Abstract The purpose of the thesis work is to gain information of how four organisations have approached the development of pedagogisation in workshops for young people. Thesis work is a part of project called Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen (2008-2010). Organisations that took part in the survey were Joensuun Nuorisoverstas ry, koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajat, nuorten työpajat Fendari ja Laptuote-säätiön Väylä-työpajakouluhanke. First the background of thesis work is explained. Reasons to carry out the survey were the matters of juvenile unemployment and being detached to both work and studying. The essential terms are defined, such as pedagogisation and workshops for young people. Second part of the thesis explains the survey and its results. The methods discovered through the survey differ on every workshop, but some similarities exist as well.		
Subject headings, (keywords) workshops for young people, pedagogisation, vocational education		
Pages 45 + 3 app.	Language Finnish	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn201084103
Remarks, notes on appendices		
Tutor Sari Miettinen	Bachelor's thesis assigned by Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen (2008-2010).	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TYÖN JA OPISKELUN ULKOPUOLELLA OLEMINEN	1
2.1	Nuorisotyöttömyyden määrittely ja sen kehitys	2
2.2	Työvoiman ja opiskelun ulkopuolella oleminen.....	3
2.3	Nuorisotyöttömyyden ja koulutuksen ulkopuolisuuden vaikutukset.....	4
2.4	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrittely	5
2.5	Työvoimapolitiittiset toimenpiteet.....	8
3	OPPIMINEN LUOKKAHUONEEN ULKOPUOLELLA	9
3.1	Elinikäinen oppiminen ja opitun tunnustaminen	9
3.2	Erilainen oppija ja erilainen oppimisympäristö.....	11
3.3	Sosiaalinen työllistäminen	12
3.4	Näyttötutkinto	13
4	NUORTEN TYÖPAJATOIMINTA	13
4.1	Mitä on nuorten työpajatoiminta?.....	13
4.2	Suomalaisen työpajatoiminnan historia.....	15
4.3	Työpajatoiminnan vaikuttavuus ja tehokkuus	17
4.4	Työpajatoiminnan uudet toimintamallit	19
5	TYÖPAJATOIMINNAN OPINNOLLISTAMINEN	21
6	OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄ.....	22
7	AINEISTON KERÄÄMINEN.....	22
7.1	Teemahaastattelu	23
7.2	Asiantuntijahaastattelut.....	23
7.3	Muu materiaali.....	24
8	ERILAISET TAVAT OPINNOLLISTAA TYÖPAJATOIMINTAA.....	24
8.1	Joensuun Nuorisoverstas ry	24
8.1.1.	Organisaatio	24
8.1.2.	Valmentaminen	25
8.1.3.	Opinnollistaminen.....	25
8.2	Koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajat.....	27
8.2.1.	Organisaatio	27
8.2.2.	Valmentaminen	27

8.2.3.	Opinnollistaminen.....	28
8.3	Laptuote-säätiön Väylä-pajakouluhanke	30
8.3.1.	Organisaatio	30
8.3.2.	Valmentaminen	31
8.3.3.	Opinnollistaminen.....	32
8.4	Nuorten työpajat Fendari	33
8.4.1.	Organisaatio	33
8.4.2.	Valmentaminen	34
8.4.3.	Opinnollistaminen.....	34
9	YHTEENVETO	37
	LÄHTEET	41
	ASiantuntijahaastattelut	45

LIITTEET

Liite 1 Nuorten työpajat Fendari: lasten remonttiliivi

Liite 2 Väylä-työpajakoulu: taulukko opetussuunnitelmista

Liite 3 Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Syksyllä 2009, kun aloin tekemään opinnäytetyötäni, kasvava nuorisotyöttömyys oli otsikoissa viikoittain. Olin suorittanut opintoihin kuuluvan moniammatillisen harjoittelun Mikkelin kaupungin ylläpitämässä nuorten työpajassa ja olin sen myötä tutustunut niin nuorten työpajatoimintaan kuin koko sosiaalisen työllistämisen kenttään. Minusta nuorten työpajatoiminta oli ideana jollain tapaa nerokas – syy työttömälle nuorelle lähteä kotoa tekemään jotain kehittävämpää kuin kattoon syljeskely ja samalla keino yhteiskunnalla auttaa jollain yhteiskunnasta ulkopuolelle jääneitä tai jättäytyviä.

Pidin nuorten työpajatoimintaa järkevänä sijoituksena varsinkin silloin, kun nuorille ei ollut tavallisia töitä tarjolla. Olin myös tietoinen työpajatoimintaa kohtaan kohdistuneesta kritiikistä. Halusin lähteä selvittämään, oliko nuorten työpajatoiminta oikea tapa auttaa kotiin jääneitä nuoria vai toimivatko työpajat jättimäisinä säiliöinä, jonne työ- ja elinkeinotoimistot ohjasivat nuoria, koska eivät löytäneet sopivampaa paikkaa. Olin kiinnostunut työpajatoiminnan tavoitteellisuuden tutkimisesta, ja sitä kautta työpajatoiminnan opinnolliseen tutustuminen vaikutti mielenkiintoiselta. Työtäni aloittaessani pidin sitä keinona muuntaa työpajatoiminta pelkästä työnteosta oppimistilanteeksi, josta osallistuja hyötyisi myös jonkin virallisen tunnustuksen muodossa.

Tein työni osana Mikkelin ammattikorkeakoulun hallinnoimaa *Pajalta tutkintoon - uusien työpajamallien kehittäminen (2008 - 2010)* -hanketta ja opinnäytetyössäni tutkin eri työpajojen malleja siitä, miten kartoitukseeni osallistuneet työpajat ovat omilla tahoillaan lähteneet kehittämään työpajatoiminnan opinnollistamista. Pajalta tutkintoon -hanke perustuu nivelvaiheen ohjauksen, koulualakohtaisten ratkaisujen, starttipajatoiminnan sekä järjestö- ja yritys yhteistyön kehittämiseen ja mallintamiseen työpajojen, ammattiopistojen, järjestöjen ja yritysten yhteistyönä. Tarkasteluni alla olivat Joensuun Nuorisoverstas ry, Laptuote-säätiön Väylä-työpajakouluhanke, Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen koulutuskuntayhtymä Omnian työpajat ja Nuorten työpajat Fendari.

2 TYÖN JA OPISKELUN ULKOPUOLELLA OLEMINEN

Yksi merkittävimmistä lähtökohdista työlleni on ollut nuorisotyöttömyyden lisääntyminen Suomessa 2000-luvulla. Helsingin Sanomien mukaan työttömiä nuoria oli 40 000 kesällä 2009 (Nuorisotyöttömyys on noussut hälyttävän korkealle 2009).

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi nuorisotyöttömyyden määrittelyn ja tilastoinnin vaikeus sekä nuorisotyöttömyyden kehitys 1980-luvulta 2000-luvulle. Lisäksi käsitellään toista ongelmaa, koulutuksen ulkopuolelle jäämistä, ja miten se vaikuttaa yhteiskuntaan ja yksilöihin.

2.1 Nuorisotyöttömyyden määrittely ja sen kehitys

Kun puhutaan nuorisotyöttömyydestä, ei aina tiedä mitä käsitteellä tarkoitetaan. Tilastokeskuksen (2003) mukaan nuorisotyöttömyydellä tarkoitetaan yleensä alle 20- tai alle 25-vuotiaiden työttömyyttä, joka on vaikeasti määriteltävää, koska nuoret ovat työmarkkinoilla liikkuvimpia. Liikkuvuuden takia tilastoihin syntynyt työttömyys ei kuitenkaan ole yhtä ongelmallista kuin se tilanne, jossa nuori ei puutteellisen koulutuksen tai puutteellisen työkokemuksensa takia pääse ollenkaan työelämän alkuun. Ulla Hämäläisen (1998, 181) mukaan voidaksemme ymmärtää nuorisotyöttömyysongelmaa, on tärkeää ottaa huomioon muutokset nuorisopopulaation koossa, nuorten työvoimaan osallistumisen vaihtelut ajassa ja eri maiden välillä sekä nuorisotyöttömyyden suhde aikuisväestön työttömyyteen. Pelkkä työttömyysasteen tarkastelu ei siis riitä.

Nykyisen muotoisen nuorisotyöttömyyden siemenet kylvettiin 1980-luvulla. Jouko Nätin (1999, 155) mukaan talouden ja työmarkkinoiden vakaa kasvukausi ylettyi 1980-luvulle asti. Kasvukauden ilmiöitä olivat ansio- ja palkkatyön yleistyminen, työmarkkinoiden naisistuminen ja toimihenkilöityminen sekä julkisen sektorin kasvu. Ansiotyön yleistyminen ei kuitenkaan koskettanut kahta ryhmää: lähinnä alle 20-vuotiaita nuoria ja yli 60-vuotiaita ikääntyviä. Nuorten työllisyyden supistumisen takana oli koulutuksen yleistyminen ja pidentyminen.

Nätin kanssa samoilla linjoilla olevan Järvisen (1999, 189) mukaan vuosien 1990 ja 1996 tapahtui muutos 16–18-vuotiaiden opiskelijaosuudessa. Opiskelevien nuorten osuus nousi 68 prosentista 83 prosenttiin, kun samalla palkkatyössä olevien nuorten osuus laski 21 prosentista 8 prosenttiin.

1990-luvulla epävakaa talous ja työmarkkinat aikaansaiivat ilmiöitä kuten joukkotyöttömyyttä, sekä ansiotyön puutteen piilevimpiä muotoja kuten vastentahtoista osa-aikatyötä ja tukityöllisyyttä. 1990-luvun muutokset koskettivat erityisesti nuoria: työllisyysaste puolittui ja työttömyysaste viisinkertaistui vuodesta 1990 vuoteen 1993. (Nätti 1999, 155.)

Kun aloitin työni joulukuussa 2009, oli Suomessa 15–24-vuotiaiden nuorten työttömyysaste 20,2 prosenttia, mikä on 7,8 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisen vuoden joulukuussa (Työllisten määrä vähenee, yhä useampi työvoiman ulkopuolella 2010). Nuorten työllisyystilanne on siitä parantunut jonkin verran. 2010 heinäkuussa nuorten 15–24-vuotiaiden työttömyys laski 12,6 prosenttiin, joka on kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisen vuoden heinäkuussa (Työttömyys laski heinäkuussa 2010).

Positiivinen tulos oli odotettavissa. Kun siirrytään lamasta uuteen nousuun, laskee nuorisotyöttömyys muuta työttömyyttä nopeammin. Sama ilmiö tapahtui myös 1990-luvun laman jälkeen. (Nuorten työttömyys taittuu 2010.)

Nuorisotyöttömyyttä suurempana ongelmana voisi pitää koulutuksesta ulkopuoliseksi jäämistä. Ihmisen jolla on koulutus, on mahdollista hakea töitä, kun avoimia paikkoja syntyy markkinoille, mutta kouluttamattoman on sitä vaikea tehdä.

2.2 Työvoiman ja opiskelun ulkopuolella oleminen

Nuorisotyöttömyyslukujen lisäksi on syytä kiinnittää huomiota ihmisiin, joita ei lueta työvoimaan kuuluviksi eikä opiskelijoiksi. Järvisen (1999, 191) mukaan tarkastellessa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleiden nuorten lukumääriä ja suhteellisia osuuksia vuosina 1985 ja 1995, voidaan todeta, että ulkopuolisuus koskettaa vain pientä vähemmistöä. Vuonna 1985 oli kyse 6,7 prosentista 16–18 vuotiaista ja kymmenen vuotta myöhemmin samaan ryhmään kuului 7,7 prosenttia ikäluokasta. Kaiken kaikkiaan ilmiö kosketti kulloinkin noin 15 000 nuorta.

Ahon ja Koposen (2001, 13) mukaan työvoimaan lukeutumattomien syyt poikkesivat sukupuolen mukaan. Työvoiman ulkopuolella olevista 20-vuotiaista naisista puolella

ja 25-vuotiaista kolmella neljästä oli lapsia. Eläkkeellä olemisen lisäksi perhe-elämä tuntuu olevan naisilla merkittävin syy työvoiman ulkopuolella olemiseen.

Miehillä työvoiman ulkopuolella olemiseen on hieman erilaiset syyt kuin naisilla. 25-vuotiaista vain kymmenellä prosentilla oli lapsia. 25-vuotiaista työvoimaan kuulumattomista pääosa kuului luokkaan "muu", eli heidän toimintansa oli tuntematonta. Jäljelle jäävät henkilöt olivat eläkeläisiä. Kaikista työvoimaan ulkopuolelle kuuluvista miehistä muu-luokkaan kuului vuonna 60 prosenttia vuonna 1998. Ilman selkeitä selittäviä tekijöitä työvoiman ja opiskelun ulkopuolelle jääneiden määrä näyttää miehillä kasvaneen vuosien 1996–1998 aikana. (Aho & Koponen 2001, 13.)

2.3 Nuorisotyöttömyyden ja koulutuksen ulkopuolisuuden vaikutukset

Nuorisotyöttömyydellä voidaan nähdä olevan vaikutus niin yhteiskuntaan kuin yksilöön itseensäkin. Siinä missä henkilön koulutuksesta ja työelämästä ulkopuolelle jääminen aiheuttaa yhteiskunnallisesti tarkasteltuna ongelmia, ei asia ole yksilön itsensä kannalta niin yksiselkoinen.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etlan joulukuussa 2009 julkaistujen laskelmien mukaan niin sanotusti syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle miljoona euroa (Etlan: syrjäytynyt nuori maksaa miljoona euroa 2009). Samaa on laskettu aikaisemminkin. Viitasen (1999, 8) mukaan Nuorisotutkimuskeskuksen arvion mukaan syrjäytymisuhan alla olevia alle 25-vuotiaista nuoria oli vuonna 1999 maassa 10 000 - 15 000, joista kustakin laskettiin koituvan yhteiskunnalle noin sadan tuhannen markan vuosikustannukset.

Pitkäkestoinen työttömyys ei ole siis yhteiskunnallisesti lainkaan toivottavaa. Asiaa voidaan tarkastella yhteiskunnallisen näkökulman lisäksi myös työttömän itsensä näkökulmasta. Minna Suutarin (2002) tutkimuksessa Nuoret palkkatyön marginaalissa tuodaan esille näkökanta, ettei palkkatyön ulkopuolelle jäämisellä ole pelkästään negatiivisia vaikutuksia.

Suutarin (2002, 65) mukaan yhteiskunnallisessa keskustelussa syrjäytyminen asetetaan integraation vastakohdaksi. Oletetaan, ettei syrjäytynyt voi olla osallisena missään yhteisyydessä. Se sisältää myös ajatuksen, että jos yhteiskunnan ulkopuoliset

luovat verkostoja, niitä verkostoja leimaa yhteinen ulkopuolisuus yhteiskunnasta. Koska nuoret eivät ole osallisena palkkatyössä, heidän oletetaan olevan syrjässä myös muussa elämässään. Suutarin tutkimuksen mukaan työelämän ulkopuolella oleville on kuitenkin virallisista ja epävirallisista suhteista koostuvat verkostot.

Nuorten osallisuus ei liity niin kiinteästi palkkatyöhön osallistumiseen kuin on perinteisesti ajateltu. Palkkatyöttä oleminen ei ole este nuorten osallisuudelle sosiaalisille verkostoille, vaan silloinkin on nuoren mahdollista luoda ja pitää yllä suhteita varsinkin omaan lähipiiriin. (Suutari 2002, 67.)

Positiivisista vaikutuksista ovat kirjoittaneet myös Kortteinen ja Tuomikoski, joiden mukaan sosiaalinen verkosto voi tuoda toivotun turvan pitkäaikaistyöttömälle. Perheellisten voimavara on lapset, joihin voi lisääntyneen vapaa-ajan myötä luoda uudelleenlaisen suhteen. Perhe-elämän vietto voi olla tapa korvata työttömyyden takia puutteellinen kiinnittyminen yhteiskuntaan. Varsinkin miehet ovat parsineet kokoon vajavaisia isä-lapsi-suhteitaan työttömyyden alkaessa. (Kortteinen & Tuomikoski 1998, 63-69.)

Työttömyys ei ole vaarallista lyhyinä annoksina, mutta pitemmällä aikavälillä se voi lannistaa ihmisen. On tavallista että työttömät kertovat sosiaalisten tilanteiden muuttuneen työttömyyden myötä hankaliksi. He kokevat olevansa kiusallisen kiinnostuksen kohteita - rassukoita - joiden pärjäämistä pohditaan aina hieman säälien. Työtön voi myös itse alkaa pitää itseään häviäjänä. (Kortteinen & Tuomikoski 1998, 63-64.)

Miten nuorisotyöttömyys siis vaikuttaa? Pessimistisimmän tulkinnan mukaan nuorisotyöttömyys ruokkii ajatusta, ettei kouluttautumisesta ole hyötyä, ja ilmiö vähentää nuorten kiinnittymistä koulutukseen entisestään. On toisaalta todennäköistä, että nuorisot jakaantuu kahtia: toiset nuoret aktivoituvat työttömyyden alla ja haluavat panostaa koulutukseen ja tulevaisuuteen ja toiset nuoret menettävät lopullisesti toivonsa koulutukseen ja ottavat työttömyyden elämäntavakseen. (Aho ja Vehviläinen 1997, 41-42.)

2.4 Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrittely

Miten määritellä koulutuksen ulkopuolelle jääneitä? Entä miten heidän ongelmiaan voisi ratkaista? Puustellin (1999, 222) mukaan eivät koulutuksellisesti syrjäytymisvaa-

rassa olevat nuoret muodosta yhtenäistä joukkoa. Aho ja Vehviläinen (1997, 130-131) ovat löytäneet koulutuksen ulkopuolelle jääneestä joukosta viisi erilaista tyyppiä.

Komonen (1997, 96-98) on taas tutkinut ammattikoulutuksensa keskeyttäneitä ja hän jakoi artikkelissaan nuoret kolmeen ryhmään heidän subjektiivisten koulunkäynnin malliensa perusteella. Näitä erilaisia tyypittelyjä tutkimalla ja yhdistelemällä pääsee lähelle totuutta.

Ahon ja Vehviläisen (1997, 130-131) tyypittelyn mukaan koulutuksen ulkopuolisten ryhmä voidaan jakaa viiteen alaryhmään. Ensimmäinen ryhmää viidestä voidaan nimittää muutoshaluttomiksi. Heidän elämäntilanteitaan leimaa eräänlainen pysähtyneisyys, suunnitelmien puute ja haluttomuus elämänmuutokseen. Koulua kohtaan heillä on kielteinen asenne eikä työkään ole muodostut elämässä keskeiseksi asiaksi. He viihtyvät omissa tutuissa ympäristöissään eivätkä halua elämäänsä muutosta.

Toista ryhmää Aho ja Vehviläinen nimittävät koulutuskeskeiseksi. He ovat lukion käyneitä nuoria, jotka pyrkivät yliopistoon. He suhtautuvat koulutukseen myönteisesti ja ovat suunnitelleet elämäänsä eteenpäin. Nuoret ovat tulevaisuuskeskeisiä - he peilaavat nykyistä tilaansa tulevaisuuden odotuksiinsa.

Kolmas ryhmä jakaantuu kahteen alakategoriaan, mutta kummallekin on yhteistä se, että nuoret ajattelevat, ettei koulutus ole ainoa tie pärjäämiseen. Ensimmäisen alakategorian nuoret, jotka ovat sellaisella elämäntilanteella, että työtä on mahdollista saada myös ilman muodollista koulutusta, jos vain jaksaa aktiivisesti yrittää. Pääsääntöisesti ryhmän nuoret ovat koulutuskielteisiä. Toisen alakategorian nuoret ovat erityisen intohimoisesti harrastuksiinsa keskittyvät nuoret, jotka eivät ole vielä päättäneet voisiko intensiivinen harrastuneisuus muuttua ammatiksi. Muodollista koulutusta nämä nuoret eivät ole vielä sulkeneet pois, koska eivät tiedä, miten tärkeää se alalla pärjäämisen kannalta on. Itse näen, että ainakin ensimmäisen alakategorian nuorten määrä on vähenemään päin, koska koulutuksen merkityksen korostaminen on vain lisääntynyt yhteiskunnallisessa keskustelussa: kouluttautumattoman on hyvin epärealistista odottaa saavansa töitä.

Neljäs ja samalla viimeinen ryhmä Ahon ja Vehviläisen (1997, 130-131) tyypittelyssä on ammattikeskeiset nuoret, joille kouluttautuminen ja ammattitutkinnon hankkiminen on itsestäänselvyys. Kysymykseksi muodostuu se, ettei nuoret aina tiedä mille alalla

hakeutua ja onko nuoren mahdollista päästä opiskelemaan haluamaansa alaa. Koulutukseen tämän ryhmän nuoret eivät aina suhtaudu myönteisesti, mutta sitä pidetään silti välttämättömänä.

Komonen (1997, 96-98) jakaa ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet kolmeen ryhmään, joista ensimmäistä kuvaa koulunkäynnin sietäjät. He eivät ole viihtyneet peruskoulussa ja hakeutuivat summittaisesti ammatilliseen koulukseen - lähinnä sinne minne pääsivät peruutuspaikoilta. Peruskoulun ongelmat ovat kuitenkin seuranneet nuoria ja ammatillinen koulutus on keskeytynyt. Työllistämistöiden myötä nuoret ovat kuitenkin löytäneet itseään kiinnostavan alan, jolle haluavat työllistyä. Työ symbolisoi vapautta ja aikuisuutta. Koulutuksen tämän ryhmän nuoret näkevät pakollisena pahana matkalla työelämään.

Toisen ryhmän nuoret ovat koulutusmenneisyydeltään hyvin samankaltaisia ensimmäisen ryhmän nuorten kanssa. Tässä ryhmässä sukupuolten välillä on eroa: tytöt olivat enemmänkin hiljaisia kapinallisia, jotka purkivat pahaa oloaan opettajiaan kohtaan. Opiskelun keskeyttämisen jälkeinen työnteko on noussut tämän ryhmän nuorille merkittäväksi tekijäksi oman alan löytämisen suhteen. Työille uuden koulutuspaikan löytyminen on johtanut eräänlaista koulutuskeskeisyyttä, ja tytöt pyrkivät jatkamaan jatko-opintoja heti tutkinnon jälkeen. Tyttöillä on osoitettavissa selkeä käännekohta, jonka myötä halutaan pyrkiä ylemmäs sosiaalisessa luokassa. Ryhmän pojat pyrkivät turvalliseen työympäristöön, jossa viihdytään ja vuorovaikutetaan. Palkkaus on toissijainen asia. Komonen luonnehtii toisen ryhmän nuoria pettymyksistä selviytyjiksi, joilla on yhteistä turvaton ja kivikkoisenkin menneisyys ja jokin elämän käännekohta, joka ajaa heitä etenemään koulutuslallallaan.

Kolmannen ryhmän nuoret ovat toisista ryhmistä poiketen vähemmän kapinoivia ja heidän koulunkäyntinsä on vähemmän ongelmallista. Heidän toimintaansa leimaa passiivisuus. Siinä kun toiset ryhmät ovat rakentaneet identiteettiään joko tulevan työn tai koulutuksen kautta, eivät tämän ryhmän nuoret ole aloittaneet identiteetin työstämisestä. Koulutusvalinnat ovat heillä olleet hätäisiä ja sattumanvaraisia. Ulkoiset tekijät näyttävät vaikuttavan nuorten tulevaisuuteen enemmän kuin he itse. (Komonen 1997, 96-98.)

Puustelli (1999, 222-223) jakaa nuoret, jotka ovat vaarassa syrjäytyä koulutuksesta, kolmeen osaan. Ensimmäinen syrjäytymisvaarassa oleva ryhmä on "tutuissa ympyröissä elävät/identiteetiltään epävarmat nuoret", jotka suhtautuvat koulutukseen kielteisesti eikä heillä ole koulutussuunnitelmia. He ovat suunnitelmattomia eivätkä he halua elämäänsä muutosta.

Toinen ryhmä on "työn kautta eteenpäin yrittäjät/koulunkäynnin sietäjät". Heitä kiinnostaa työnteko, mutta ei koulutus, joka on vain välttämätön paha, joka mahdollistaa työn.

Kolmas ryhmä on "ammattikeskeiset/pettymyksistä selviytyjät", joille kouluttautuminen ja ammattitutkinnon suorittaminen on usein itsestään selvää. He ovat koulutuksen ulkopuolella lähinnä ammatinvalintaan liittyvien kysymysten takia tai koska eivät ole vielä päässeet haluamaansa koulutukseen. He ovat usein yrittäneet pärjätä paremmin kuin mitä todistus kertoo, ja heikko keskiarvo on rajoittanut peruskoulun jälkeisiä valintoja. (Puustelli 1999, 222-223.)

2.5 Työvoimapoliittiset toimenpiteet

Työttömyyden hillitsemiseksi on Suomessa kehitetty keinoja, joilla työttömiä on palautettu työelämään. Tällaisia keinoja ovat muun muassa työllistämistuki, työmarkkinatuen työharjoittelu, työelämävalmennus, työvoimakoulutus ja vuorotteluvapaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

Simo Ahon (1999, 163) mukaan erityisesti työllistämistuella työllistäminen sekä harjoittelu työmarkkinatuella ovat saaneet yhtä merkittävemmän roolin nuorten työmarkkinoilla. Kun vuonna 1990 neljä prosenttia työvoimaan kuuluvista nuorista oli työvoimapoliittisen toimenpiteen kohteena, oli vastaava luku vuonna 1996 lopussa kolminkertainen. Vuonna 1996 siis niistä nuorista, jotka eivät opiskelleet tai olleet muutoin työvoiman ulkopuolella, joka kahdeksas oli työllistettynä, työharjoittelussa työmarkkinatuella tai työvoimakoulutuksessa.

Työvoimapoliittisista tukitoimista tehokkaimpia olivat työllistämistuki ja työvoimakoulutus, kun taas työmarkkinatuella tapahtuva harjoittelu nähdään tehottomaksi.

Työmarkkinatukiharjoittelun suosion takana on se, että se on melko halpaa järjestää (Hämäläinen & Ollikainen 2004, 5, 10).

Työllistämistuen ja työvoimakoulutuksen positiiviset vaikutukset ovat pitkäkestoisia. Vaikutuksia voi havaita jopa neljän vuoden kuluttua osallistumisesta. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ulkopuolelle jäävät nuoret voivat omaehtoisesti parantaa asemaansa, mutta esimerkiksi kouluttautumisen kautta saavutetut hyödyt eivät ole yhtä merkittäviä kuin mitä saavutetaan työllistämistuella ja työvoimakoulutuksella. (Hämäläinen & Ollikainen 2004, 10.)

Simon ja Koposen (2007, 15) seurantatutkimuksessa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden osallistuneiden kohtaloista tuli ilmi, että ikä oli merkittävä taustatekijä työllistymisen kannalta. Paras ennuste oli 25-34-vuotiailla ja ennuste laski melko tasaisesti sitä mukaa, kun työttömien ikä nousi. 15-24-vuotiaalla ennuste työllistymisen suhteen oli heikompaa kuin 25-34-vuotiaalla, mutta opiskelun aloittaminen oli yleisintä.

3 OPPIMINEN LUOKKAHUONEEN ULKOPUOLELLA

3.1 Elinikäinen oppiminen ja opitun tunnustaminen

Elinikäinen oppiminen tarkoittaa sitä, ettei oppiminen rajoitu vain tietyn ajanjaksoon elämässä vaan jatkuu läpi elämän. OECD kuvaa oppimista järjestelmälliseksi kokonaisuudeksi, joka kestää niin sanotusti kehdestä hautaan, ja jonka tavoitteena on kehittää yksilöä niin tiedollisesti kuin taidollisestikin. Elinikäisen oppimiseen kuuluu niin formaali kuin informaali oppiminenkin. (OECD 2001, 10-11.)

Suomessa elinikäistä oppimista lanseerattiin jo 1970- ja 1980-luvuilla, mutta vasta 1990-luvun puolivälistä lähtien elinikäinen oppiminen on kuulunut suomalaiseen koulutuspolitiittiseen keskusteluun. 2000-luvulla elinikäinen oppiminen on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. (Nyyssölä & Hämäläinen 2001, 15-17.)

Euroopan unioni on ollut aktiivinen elinikäisen oppimisen saralla. Sen oppimisen periaate rakentuu kahdelle periaatteelle: aktiivisen kansalaisuuden ja työllistymisen edistämiseksi. Aktiivisen kansalaisuuden lähtökohta on, että yksilöt haluavat ja kykenevät ottamaan vastuuta elämästään ja heidän odotetaan toimivan aktiivisina kansalaisina.

Työllistymisen edistämisen periaate taas rakentuu ajatuksesta, jonka mukaan tiedon hallinnasta ja saatavuudesta, yhdistyneenä motivaatioon ja taitoihin, on tulossa avaintekijä Euroopan kilpailukyvyn vahvistamisessa sekä työvoiman työllistymisessä. (Nyyssölä & Hämäläinen 2001, 13.)

Käsitteen opitun tunnustaminen merkitys voi olla moniselitteinen. Koulutuksen ulkopuolella tapahtuva oppimien ei kuitenkaan ole ajatuksena uusi vaan informaalin - eli muualla kuin koulussa tapahtuvan - oppimisen käsitystä käsitteli jo 1950-luvulla Malcolm Knowles ja 1970-luvulla Suomessa kasvatustieteen professori Oiva Kyösti Kyöstiö. 1990-luvulta lähtien muualla kuin koulussa opitun tunnustaminen on kytkeyty elinikäisen oppimisen strategiaan. (Nyyssölä 2002, 10.)

Jukka Määtän (2003, 5) selvitystyössä Tunnusta ja tunnista opitun tunnustamisella tarkoitetaan yleisesti opitun näkyväksi tekemistä ja julkista tunnustamista esimerkiksi oppilaitoksessa tai työelämässä. Määtän (2003, 6.) lainaa Jäppistä (2002), jonka mukaan opitun tunnustaminen voidaan jakaa kolmenlaiseen tunnustamisen muotoon: hyväksilukemiseen, hakeutumisoikeuteen ja näyttötutkintoon. Hyväksilukeminen tarkoittaa, että henkilö voi aiemmin oppimallaan korvata joitakin opiskelemaansa tutkinnon osia. Hakeutumisoikeus taas tarkoittaa mahdollisuutta hakea koulutukseen, vaikka henkilöllä ei olisikaan koulutukseen tarvittavaa pohjakoulutusta. Näyttötutkinnot taas tarkoittavat mahdollisuutta osoittaa pätevyys näyttökokeilla siitä riippumatta, miten osaaminen on hankittu.

Työni kannalta mielekkäintä on perehtyä ammatillisen opitun tunnustamisen muotoihin ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillista koulutusta koskevan lain (630/1998) mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut peruskoulutuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärään. Lisäksi opiskelemaan voidaan ottaa sellainen henkilö, joka ei täytä edeltäviä ehtoja, mutta jonka voidaan muuten katsoa suoriutuvan koulutuksesta. Eduksi luetaan erikoisosaaminen tai harrastuneisuus. (Määtän 2003, 7.)

Opiskelija voi lukea hyväkseen muualla opitut tiedot ja taidot, jos ne vastaavat sisällöltään opetussuunnitelmaa. Opintojen hyväksilukemisessa on keskeistä niiden arvioitavuus. Mikäli opintoja ei voida arvioida helposti, niin silloin hyväksilukemisen voi tehdä vain asianomainen opettaja tai opettajat yhdessä. Jos kyseessä on opintokoko-

naisuuden osa, ei näyttöä vaadita. Jos kyseessä on kokonainen opintokokonaisuus, tulee näyttö kyseeseen. Näyttötutkintoon osallistuminen ei edellytä koulutukseen osallistumista. (Määttä 2003, 7.)

Ammattioppilaitoksessa opitun tunnustamisen prosessi lähtee siitä, että opiskelijan aiemmin hankittu osaaminen selvitetään ja arvioidaan. Opiskelijan tehtävänä on koota arviointiaineisto omasta osaamisestaan ja tunnustamishakemus. Tämä tarkoittaa että aiemmin hankitun osaamisen arvioinnin tulee perustua sellaisiin menetelmiin, että hankittu osaaminen voidaan näyttää ja osoittaa luotettavalla tavalla. Oppilaitoksissa on käytössä erilaisia menetelmiä kuten HOPS, opetussuunnitelmat, ammattiosaamisen näytöt, haastattelut, tutkinto- ja työtodistukset, pätevyyden tunnustavat asiakirjat, tuote/näyte osaamisesta, osaan.fi-ohjelma, portfolio, oppimispäiväkirjat. (Soininen ym. 2010, 88.)

Opitun tunnustaminen on tällä hetkellä vielä uusi käsite ja malli, joka on vasta kehitteilyn alla. Vuonna 2002 Opetusministeriö pohti mietinnössään, kuinka muulla kuin formaalissa koulutuksessa opitun tunnustamista voitaisiin kehittää. Tällöin esitettiin että tavoitteena olisi luoda politiikkaa, jolla turvataan kansalaisten mahdollisuudet ennakoita ja sopeutua. Tulisi parantaa niin formaalin kuin nonformaalin koulutuksen, informaalin työssäoppimisen sekä kansalaistoiminnan kytkeytymistä toisiinsa. (Opetusministeriö 2002, 32.)

Termin *opitun tunnustaminen* rinnalla käytetään myös termiä *osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen*.

3.2 Erilainen oppija ja erilainen oppimisympäristö

Seija Haapasalon (2009, 4) mukaan ”erilainen oppija” on vaikeasti määriteltävä termi ja siitä on tullut oppimisvaikeus-termin korvaaja. Ennen henkilöllä oli oppimisvaikeuksia, mutta nyt henkilö on erilainen oppija. Taustalla termissä on ajatus siitä, kuinka eri ihmiset oppivat eri tavalla: näkemällä, kuulemalla tai itse tekemällä. Toiset keskittyvät yksityiskohtiin ja toiset omaksuvat kokonaisuuksia.

Oppimisvaikeus on käsitteenä monimuotoinen. Vaikeuksia voi aiheuttaa niin kehitysvammaisuus, aivovauriot, mielenterveyden ongelmat, uupuminen, keskittymisvaikeu-

det, alhainen koulutus tai puutteellinen kielitaito. Oppimisen erityisvaikeudet viittaavat kehityksellisiin eli synnynnäisiin erityisvaikeuksiin, kuten lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus dysleksia, matematiikan vaikeus, hahmottamisen vaikeus tai motorisen koordinaation vaikeus. (Haapasalo 2009, 4.)

Erilaiseen oppimiseen kuuluvat aktivoivat ja prosessipainotteiset työtavat. Longan (2000, 30-31) mukaan korkeatasoisen oppimisen edellytys on se, että ihminen oppii itse säätelemään oppimistaan. Pyritään aktivoivaan opetukseen, jossa opettaja toimii enemmän yhteistyökumppanina kuin arvioijana ja lopputuloksissa painotetaan enemmän ajattelun taitoja kuin tiedon määrällistä lisääntymistä. Opettajan tehtävä on tarjota selityksiä ja välineitä ongelmanratkaisussa - opettajalta edellytetäänkin luovaa ajattelua ja kekseliäisyyttä.

Longan (2000, 32) mukaan erilaiseen oppimiseen kuuluu tutkiva ja ongelmalähtöinen oppiminen. Tutkiva oppiminen perustuu ajatukseen, jonka mukaan uuden tiedon luominen on hyvin samanlainen prosessi kuin aikaisemmin luodun ymmärtäminen. Oppiessaan ihminen siis keksii jo keksittyä. Parhaimmillaan oppiminen onkin tutkimusprosessi, joka synnyttää niin uutta ymmärrystä kuin uutta tietoakin.

Huippulahjakkailla ja oppimisvaikeuksisilla on yhteistä se, että he tarvitsevat samantlaisia menetelmiä. Vaikka oppimisvaikeuksien tausta olisi aivotoiminnan häiriöihin liittyvä, on ulkoisten apuvälineiden ja sosiaalisen tuen avulla mahdollista päästä parempiin tuloksiin. Huippulahjakkuuksia ja oppimisvaikeuksista kärsiviä koulutetaan usein samankaltaisin menetelmin: aktivoimalla mielekäs asiayhteys, auttamalla hahmottamaan kokonaisuuksia ja tukemalla oppimisen prosessia. (Lonka 2000, 35.)

3.3 Sosiaalinen työllistäminen

Sosiaaliseen työllistämisen toimiala muodostuu heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisyksiköistä. Sosiaaliseen työllistämiseen käsitetään nuorten työpajapalveluiden lisäksi esimerkiksi erilaiset mielenterveyskuntoutujille ja vammaisille tarkoitetut toimintayksiköt. Ajatuksena on tukea heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä, parantaa tai ylläpitää heidän työkykyään ja työllistää heitä. Sosiaalisen työllistämisen piiriin voidaan myös laskea tuettu työllistäminen, kuntouttava työtöi-

minta, mielenterveyskuntoutujien työvalmennus, työkokeilu, työkunnan arviointi sekä erilaiset valmentavat ja ohjaavat koulutukset. (VATES-säätiö 2009.)

Pietikäisen ja Hassisen (2009, 9) mukaan Suomessa on noin 250 kuntien, säätiöiden sekä erilaisten yhdistysten ja yhteisöjen ylläpitämää työpajaa, jotka tarjoavat ja tuottavat palveluja vuosittain noin 10 000 - 20 000 valmentautujalle. Työpajoilla pyritään työnteolla ja siihen liittyvällä valmennuksella kehittämään paitsi valmiuksia hakeutua työhön tai opiskelemaan, myös valmentautujien arjenhallintataitoja.

3.4 Näyttötutkinto

Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunnattu joustava tapa suorittaa tutkinto. Näyttötutkinnossa ammattitaito osoitetaan työelämässä siitä riippumatta, mitä kautta osaaminen on karttunut. Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla tutkinnon perusteissa edellytetty ammattitaito. Tämä osoitus tehdään ensisijaisesti aidossa työelämän tuotanto- ja palvelutilanteessa. (Opetushallitus 2009.)

Laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (1998/631) määritellään näyttötutkintoa. Siinä puhutaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomasta tutkinnosta. Näinä tutkintoina voidaan näyttötutkintona suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erityisammattitutkintoja. Tutkintoja joita voidaan pitää näyttötutkintoina säätää opetusministeriö. Tutkinnon perusteissa määritellään tutkinnossa vaadittava ammattitaito, tutkinnon osat ja niistä mahdollisesti muodostuvat osaamisalat, ammattitaidon osoittamistavat sekä tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet.

4 NUORTEN TYÖPAJATOIMINTA

4.1 Mitä on nuorten työpajatoiminta?

Nuorten työpajatoiminta on osa sosiaalisen työllistämisen verkostoa. Siellä tuetaan nuorta elämäntaidoissa, vahvistetaan sosiaalisesti sekä ohjataan koulutukseen ja työelämään. Työpajavalmennuksen menetelmiä ovat työ- ja yksilövalmennus. Yksilönvalmennuksen tarkoituksena on edistää nuoren arjen hallintaa ja toimintakykyä. (Lapin lääninhallitus 2005, 9.)

Komosen (2008, 169) mukaan työpajojen yhteiskunnallisena tehtävänä voidaan ymmärtää yhteiskuntaan liittämisenä erityisen palkkatyöhön sosiaalistamisen kautta. On tavallista että työttömät kertovat heidän aiempien sosiaalisten suhteidensa käyneen mahdottomiksi tai kiusallisiksi työttömyyden alkaessa (Kortteinen & Tuomikoski 1998, 63). Halu tehdä palkkatyötä syntyy siis niin taloudellista kuin sosiaalista tarpeesta.

Työpajoissa työskennellään määräaikaissa työsuhteessa, työharjoittelussa, oppisopimuskoulutuksessa tai kuntouttavan työtoiminnan eri muodoissa. Toiminta on suunnattu lähinnä alle 25-vuotiaille, mutta pajoille on otettu heitä vanhempiakin. Käytännössä useat työpajat ovat se paikka, jonne työvoimahallinto ohjaa työttömät nuoret, kun normaalia palkkatyötä ei ole saatavilla. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 6.)

Työpajojen peruslähtökohta on edelleen työ, joskin sen käsitys on laajentunut käsittämään muutakin kuin konkreettista työtekoa, kuten puu-, rakennus- tai ompelutöitä. Työllä pajoilla tarkoitetaan toimintaa ylipäätään ja toiminallisuutta. Työhön tiivistyy työpajojen yhteisölliset järjestykset, valtasuhteet, sosiaalinen vuorovaikutus, mutta myös yksilölliset kokemukset. Työnteolle rakentuva toiminta näkyy työpajojen painotuksissa edelleen vahvana siitä huolimatta, että työvalmennuksen sijaan yksilövalmennuksella on nykyisillä pajoilla entistä suurempi kysyntä. (Komonen 2008, 169-170.)

Työpajatoiminta sijoitetaan sosiaalialan palveluiden ja virallisen koulutusjärjestelmän välimaastoon. Sen tehtäväksi määrittyy nuoren kiinnittäminen yhteiskunnan jäseneksi eri instituutioiden välisellä harmaalla alueella. Työpajatoiminnan tehtävä on tukea nuorten siirtymiä instituutioista toisiin ja luoda kontakti niihin nuoriin, joilla on tuossa siirtymässä ongelmia. (Komonen 2008, 168.)

Nuorisolaista (72/2006) löytyy maininta työpajoista nuorisotyön muotona. Siinä mainitaan työpajapalvelu, mikäli sille löytyy kunnasta tarvetta. Työpajat ovat kunnissa usein ainoa yhteisöllinen väline, jolla pyritään toimimaan syrjäytymisen ehkäisyyn ja sosiaalisen vahvistamisen alueilla. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 9.)

Nuorten työpajatoiminta on pitkään ollut pääosin projektivaroin tuettua. Vuonna 2004 työpajoille suunnatun kyselyn mukaan työpajoista noin 30 prosentille oli tehty vakinaistamispäätös. (Lapin lääninhallitus 2005, 11.)

4.2 Suomalaisen työpajatoiminnan historia

Suomalaisella työpajatoiminnalla on vielä melko lyhyt historia, mutta toiminta on muuttunut silti jonkin verran. Jotta voisimme ymmärtää nykyisen toiminnan lähtökoh-
tia, tulee meidän tarkastella suomalaisen työpajatoiminnan kehityshistoriaa.

Helsingin nuorisoasiainkeskus perusti Suomen ensimmäisen nuorten työpajan vuonna 1983. Pajatoiminta oli alkuaikoina nuorisotyön väline, jolla haettiin uudenlaista ratkaisua sellaisten nuorten ongelmiin, joilla oli vaarana koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyminen. 1980-luvun loppuun mennessä työpajatoiminta oli laajentunut suurim-
piin kaupunkeihin ja aluekeskuksiin. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 6.)

Pilottityöpajojen hyvä menestys ja 1990-luvun alun synkkä taloustilanne loi uusia työpajoja ympäri Suomea. Kasvava nuorisotyöttömyys aiheutti tarpeita, joihin työpajatoiminnan nähtiin voivan vastata. Kasvanut organisaatioiden lukumäärä ja asiakasmäärien kasvu mahdollistivat valtakunnallisen verkostoitumisen ja sitä kautta toiminnan kehittämisen. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 7.)

Vuonna 1995 Suomi liittyi Euroopan unioniin ja sitä kautta avautui mahdollisuus päästä käyttämään Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) varoja työpajatoiminnan ylläpitämiseen. Useita kuntia vaivasi surkea talous ja ESR toi helpotusta kuntien työllisyydenhoitoon. Nuoriso- ja kokonaistyöttömyys lähti laskuun ja samalla aikuisten pitkäaikaistyöttömyys nousuun. Työpajojen asiakaskunta muuttui entistä haasteellisemmaksi. Laman aiheuttamien ongelmien sekä uuden rahoituskanavan ansiosta syntyi paljon uusia työpajaprojekteja. Parhaimmillaan puhuttiin noin 350 työpajahankkeesta tai -organisaatiosta. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 7.)

Työpajamaailma koki muutoksen, kun työpajatoiminta alkoi työvoimaviranomaisten lisäksi tehdä yhteistyötä myös sosiaalialan kanssa. Uusien asiakasryhmien ja yhteistyökumppaneiden vuoksi tuli ajankohtaiseksi kehittää työpajojen ohjausperiaatteita. Pääpaino oli kuitenkin vielä nuorten hätäaputyöllistämässä. Vuosina 1995–1999

pajoilla kävi yhteensä 40 000 nuorta, joista 65–70 prosenttia sijoittui pajajakson jälkeen joko työhön tai koulutukseen. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 7.)

Vuonna 1998 oli valtaosassa suomalaisista kunnista työpajatoimintaa. Nuorisotyöttömyys oli kuitenkin kääntynyt laskuun jo 1990-luvun puolessa välissä ja työpajoille oli vaikeaa löytää työhallinnon kriteerit täyttäviä nuoria. Pitkäaikaistyöttömien aikuisten ja koulupudokkaiden määrä oli kuitenkin kasvussa, ja kyseisten kohderyhmien edustajat lisääntyivät työpajoilla oleellisesti. Työhallinnon koulutukseen ja työhön sijoittamista seuraavien mittareiden rinnalla kehiteltiin uudenlaisia, arjen hallintaa kuvaavia mittareita. Ohjaustermi alkoi pikku hiljaa muuttumaan valmennukseen, jolla pääsääntöisesti tarkoitettiin pidempää prosessia, jossa kohdattiin asiakkaiden tarpeet entistä yksityiskohtaisemmin. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 8.)

2000-luvulle tultaessa työpajatoiminta oli murroksen edessä. Nuorten työllisyys oli parantunut, mutta työttömyys uhkasi niitä nuoria joilla oli syystä tai toisesta vaikeuksia kouluttautua ja työllistyä. Aikuisten pitkäaikaistyöttömien ongelmina olivat pitkäaikaistyöttömyyden kerrannaisvaikutukset kuten alentunut toimintakyky ja vanhentunut ammattitaito. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 8.)

Työpajatoiminta on asemoitumassa perus- ja erityistason palvelurakenteiden väliin. Sen tehtäväksi on muodostanut tarjota yksilötason palvelua niille, jotka tippuvat perustason järjestelmien läpi, mutta eivät kuitenkaan tarvitse vielä erityistason palveluita. (Marniemi, Pekkala ja Virtanen 2004, 8.)

Pietikäisen (2009b, 83) mukaan työpajojen asiakaskunnissa on tapahtunut muutoksia. Sosiaalisen työllistämisen asiakaskunnan tilanteet ovat muuttuneet haasteellisemmaksi ja tarpeet moninaistuneet. Suurimman muutoksen nähdään vasta hiljattain ja 2000-luvun alussa tilanteen on nähty olleen täysin erilainen. Työelämän vaatimusten jatkuva koventuminen on vaikuttanut työpajatoimintaan: odotetaan laajaa ammattitaitoa ja hyviä sosiaalisia valmiuksia. Ristiriita työpajatoiminnan asiakkaiden ja näiden odotusten välillä on suuri.

Nuorten asiakkaiden kohdalla korostuvat erityisesti erilaiset mielenterveysongelmat. Mielenterveyskuntoutujien määrän nähdään kasvaneen kaikissa työpaja-asiakkaiden ikäryhmissä. Erään arvion mukaan jopa kahdella kolmesta työpajanuoresta olisi jon-

kinasteisia mielenterveysongelmia. Usein mielenterveysongelmiin liittyy myös ongelmallinen päihteiden käyttäminen. (Pietikäinen 2009b, 83.)

Pietikäisen (2009b, 85) mukaan useat hänen haastattelemistaan työpajatoimijoista arvioivat, että kuntouttavan työpajatoiminnan tarve on nykyistä paljon suurempi. Samalla jotkut huomauttivat, ettei osa kuntouttavassa työtoiminnassa olevista asiakkaista ole oikeasti työkykyisiä. Tällöin työpajatoiminta on lähinnä toimintakykyä ylläpitävää toimintaa eikä niinkään työmarkkinoille aktivoivaa toimintaa. Työpajojen muuttuneesta merkityksestä välityöpaikasta joksikin muuksi tulee esille hyvin, kun tarkastellaan työpajatoimijoiden näkemystä, ettei osalla asiakkaista ainakaan lyhyiden palveluinterventtioiden jälkeen ole realistista odottaa sijoittumista avoimille työmarkkinoille.

4.3 Työpajatoiminnan vaikuttavuus ja tehokkuus

Työpajatoiminnan vaikuttavuutta voidaan tutkia erilaisilla menetelmillä. Toiminnan kriittinen tarkastelu on tärkeää, jotta tarkoituksenmukaisuus voidaan säilyttää toiminnassa. Se on myös tärkeää perusteltaessa nuorten työpajatoiminnan merkitystä yleisesti. Työpajatoiminnan jatkuvuus on kiinni siitä, millaisia vaikutuksia sillä on asiakaidensa elämään.

Pekka Karjalaisen (1999, 4) tutkimuksessa Nuorten työpaja - osallisuutta elämään arvioitiin Vantaan Korson vasta aloittanutta työpajaprojektia. Työni kannalta olen kiinnostunut projektin vaikutuksista.

Onko työpajatoiminta tuloksellista toimintaa? Karjalaisen (1999, 13) mukaan hänen tutkimallaan kansalaispajalla oli vaikutuksia asiakkaisiinsa. Paja on toiminut hyvin siitä huolimatta, että sen perusteet on luotu "tyhjästä". Kolmea lukuun ottamatta kaikille pajan nuorille on pajajakson jälkeen järjestynyt työ- tai harjoittelupaikka. Nuorten henkilökohtaiset tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Pajalla tulisi kuitenkin enemmän kiinnittää huomiota nuorten tavoitteiden seurantaan ja heidän sitouttamiseensa.

Vantaan Korson kansalaispajassa on hyvin omaksuttu malli, jossa nuorelle räätälöidään tehokas palvelukokonaisuus, joka tukee nuoren siirtymistä työ- ja koulutusmarkkinoille. Hyvänä Karjalainen näkee työpajojen tavan liittää osallisuus nuoren osallisuuden omasta elämästään. Kansalaispajassa ollaan panostettu pedagogiikkaan, mutta

Karjalainen suosittelee sen kehittämistä edelleen. Vantaan kansalaispajasta on muodostunut paikallinen resurssikeskus, hankkeiden organisaattori ja risteysasema, joka on pystynyt kasvattamaan toimintaansa ja laajentamaan verkostoaan. (Karjalainen (1999, 14.)

Jukka Vehviläinen tutki Innovatiiviset työpajat ammatillisissa oppilaitoksissa - kokeiluprosjektia. Työpajaprojekteja toteutettiin 28 oppilaitoksessa (Vehviläinen 2000, 1). Pajaprojektien tarkoituksena oli turvata opintojensa keskeyttämistä harkitsevien opintojen jatkuminen. Tätä pyrittiin tekemään muun muassa henkilökohtaisten opintosuunnitelmien, opinto-ohjauksen ja työkeskeisten opiskelumuotojen avulla.

Tutkimuskyselystä (Vehviläinen 2000, 56) nousi esiin tuloksia ja tärkeitä teemoja. Noin neljä viidesosaa oppilaista koki pajaopiskelun itselleen mielekkääksi ja tehokkaaksi opiskelutavaksi. Nämä nuoret oppivat uusia asioita, heillä oli pitkäjänteisyyttä keskittyä opetettaviin asioihin ja he olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä pajaopiskeluun. Kokemukset pajaprojektissa olivat parempia kuin aikaisemmissa kouluissa. Suhde opettajiin oli muuttunut paremmaksi. Parantuneiden opiskelukokemusten tärkein syy oli opetusmenetelmien erilaisuus. Tärkeää oli saada työskennellä itselle sopivaan tahtiin. Vajaa neljännes opiskelijoista sanoi olevansa välinpitämätön tai epäilevä opiskelun suhteen vielä senkin jälkeen, kun pajajakso oli kestänyt yli puoli vuotta.

Pajaopiskelussa viihtymisen syitä oli muun muassa se, että nuoret kokivat että heillä nähdään olevan onnistumisen mahdollisuus, kun taas aiemmissa kouluissaan he olivat tottuneet epäonnistumaan. Haastattelujen perusteella nousi esille, että pajakoulussa oppilasta arvioidaan olennaisesti eri tavalla ja virheiden ja epäonnistumisen merkitys ei ole samanlainen kuin aikaisemmin. (Vehviläinen 2000, 57.)

Yhteenvetona nuorten antamasta palautteesta pajaprojektille Vehviläinen (2000, 65.) toteaa, että myönteinen palaute johtuu siitä, että nuorille pajoilla tuotetaan ja tuetaan onnistujan roolia. Aikaisempi koulutuksellinen epäonni katkeaa uusien positiivisten kokemusten avulla. Myös henkilökohtaisempi tuki on tärkeää. Kaiken kaikkiaan nuoret tuntuvat haluavan rohkeammin kokeilla uutta, koska epäonnistuminen ei ole niin leimaavaa kuin aiemmin. Nuorten negatiivinen palaute pajaprojektille taas johtuu lähinnä siitä, ettei tietynlaisesta epäonnistujan roolista ole joidenkin nuorten kohdalla päästy eroon. Voidaan sanoa, että nuorten enemmistön kohdalla ovat ammatillisissa

oppilaitoksissa toimivat pajaprojektit onnistuneet tehtävässään. (Vehviläinen 2000, 66.)

Leinosen ja Pekkalan (2001, 43) tutkimus kohdentui työpajojen taloudelliseen ja operatiiviseen toimintaan ja sekä pajojen tarjoamaan sosiaalisen tukeen. Leinosen ja Pekkalan (2001, 118) mukaan on nähtävissä selkeästi ero toiminnan suunnittelussa riippuen siitä, onko työpaja kunnan ylläpitämä vai ylläpitääkö sitä yhdistys tai säätiö. Siinä missä kunnan ylläpitämässä työpajassa mennään edellisvuonna päätetyn budjetin ohjaamana "taaksepäin katsoen", voidaan yhdistys- tai säätiömuotoisessa työpajatoiminnassa suunnitella toimintaa eteenpäin. Yhdistysten tai säätiöiden ylläpitämien työpajojen toiminnassa on huomattavasti selkeää panostusta sisältötoiminnan tavoitteellisuuden ja laadun kehittämiseen. Näiden organisaatioiden kohdalla voidaan puhua pyrkimyksestä oman mission ja sisällöllisen toiminta-ajatuksen määrittelyyn sekä toiminnan konkreettiseen asemoitimiin omalla alueella. Kunnan ylläpitämän työpajan ongelmaksi koituu hallituksen ja hallitustyöskentelyn puute sekä se, ettei työpajan kehittämiseen ole sitoutunutta toimielintä, jolla olisi taloudellista päätöksentekovoimaa.

Leinosen ja Pekkalan (2001, 19) tutkimuksessa mukana olleiden työpajojen myyntitulot eivät juuri kata ylläpitokuluja. Ratkaisuksi tähän ehdotetaan laajempaa yhteistyötä yritysten kanssa. Työpajojen tulisi haalia useita yhteistyökumppaneita, jotta työ pysyisi monipuolisena. Etuina asetelmassa nähdään, ettei pajojen tarvitsisi markkinoida tuotteitaan, pajat voisivat käyttää myynnistä ja markkinoinnista vapautuvat resurssin varsinaiseen ohjaukseen, se että yhteistyö yrityksen kanssa muodostaisi luonnollisia työllistymispolkuja pajalaisille sekä se että työ olisi yritysmaailman ehdoilla kulkevaa, joka antaisi nuorille realistisen kuvan työelämässä tarvittavasta työrytmistä ja työn laadusta.

Sosiaalisen tuen katsotaan olevan kattavaa työpajatyöskentelyssä. Pajalla nuoret kohdataan tasavertaisesti yksilöinä. Nuoret kokevat että pajalla on työntekijöitä jotka kuuntelevat juuri heidän ongelmiaan ja ovat ammattitaitoisia. 69 % tutkimuksen nuorista on kokenut myönteistä muutosta työllistymis- tai koulutusmahdollisuuksissaan. (Leinonen ja Pekkala 2001, 148-150.)

4.4 Työpajatoiminnan uudet toimintamallit

Työpajatoiminta muuttuu sitä mukaan kun uusia toimijoita tulee työkentälle. Tilanne on hyvin erilainen kuin 1980-luvulla ja työpajojen odotetaan ratkaisevan erilaisia ongelmia kuin kaksikymmentä vuotta sitten.

Kuoppala ja Virtanen (2000, 37) tutkivat työpajojen uusia käytäntöjä, jotka olivat paikallisesti käytössä. Kehittämishankkeen tavoite oli kerätä työpajoilla syntyneitä hyviä ja lupaavia käytäntöjä, joita muut työpajat voivat soveltaa sellaisenaan tai käyttää muokatakseen omia tarpeitaan vastaavan järjestelmän.

Yleisesti hyvinä käytäntöinä nähtiin nuoren muun muassa nuoren kokonaisvaltainen huomioiminen, työpajan (viranomais-)verkosto -yhteistyö, se että työpaja on työpaikka jossa on oikeita töitä, nuorten "polkujen" rakentaminen työpajalta, työharjoittelu yrityksissä sekä muu yritys yhteistyö, yhteiset säännöt eri pajojen kesken, työpajajaksoon kuuluva koulutus, käytännöt joilla on vaikutusta nuoreen sekä nuoren itsetunnon kohotus. (Kuoppala & Virtanen 2000, 37.)

Kuoppala ja Virtanen (2000, 45-74) esittelevät erilaisia hyvinä pidettyjä käytäntöjä, joista osa liittyy ajatukseen nuorten kokonaisvaltaisesta tukemisesta. Tulee tehostaa eri viranomaisten välistä yhteistyötä niin, ettei päällekkäistä työtä tehdä ja ettei nuori tunne itseään holhotuksi (2000, 47).

Oppilaitosyhteistyö on myös nähty toimivana ratkaisuna. Esimerkkinä on Mikkelin nuorten työpajojen yhteistyö Uuden mahdollisuuden koulun kanssa (Kuoppala ja Virtanen 2000, 52). Joensuussa hyvänä käytäntönä esitellään työnvälitysprojekti, jossa työelämään sijoittunutta tuetaan vierailukäynnin ja puhelinkeskusteluin (2000, 56). Lahdessa on käytäntönä järjestää nuorille yritysharjoitteluja, joiden tulokset ovat olleet positiivisia - kouluttamattomat pajalaiset Lahdessa ovat harjoittelujakson työllistyneet yhtä hyvin kuin ammattikoulun käyneet. (Kuoppala ja Virtanen 2000, 47-61.)

Ammattikoulutuksen ja työpajatoiminnan yhdistämistäkin on kokeiltu jo kymmenen vuotta sitten. Siitä kertoo Kuoppalan ja Virtasen (2000, 71) havainto Kaarinassa toimivasta Nuoret pajamestarit ry:n pyörittämässä pajakoulusta. Nuori pystyi suorittamaan peruskoulun tai ammattikoulun autupuolen päästötodistuksen. Tämä on sittemmin muuttunut eikä ammattitutkinnon suorittaminen Kaarinan nuoret pajamestarit ry:n pajakoulussa ole enää nykyisin mahdollista (Kaarinan nuoret pajamestarit ry 2009).

Työpajatoiminta on siis jatkuvassa liikkeessä ja erilaisten hankkeiden myötä sitä kehitetään jatkuvasti. Uusia toimintoja tulee ja menee. Asiakaskunnan ja yhteiskunnan muutokset heijastuvat työpajatoiminnan sisältöön. Työpajatoiminnan opinnollistaminen tuleekin nähdä jatkeena kaikelle muulle kehittämistyölle, mitä työpajojen parissa on jo tehty.

5 TYÖPAJATOIMINNAN OPINNOLLISTAMINEN

Työni tarkoituksena on kartoittaa työpajatoiminnan opinnollistamista. Termi *opinnollistaminen* tuleekin määritellä. Työpajatoiminnan opinnollistamisella nähdään voivan vastata tarpeeseen tukea ammattillisen koulutuksen suorittamista. Työpajoilla tätä ammattillisen koulutuksen suorittamisen tukemista voidaan tehdä käyttäen hyväksi työpajatoiminnan vanhaa kokemuksellisen ja tekemällä oppimisen perinnettä. Ongelmana on kuitenkin ollut se, ettei työpajoilla saavuttua oppimista olla voitu kuitenkaan lukea osaksi ammatillisia opintoja. Työpajojen ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyö on kuitenkin tiivistymässä. (Komonen 2007, 15.)

Työpajatoiminnan opinnollistaminen toimii kahteen suuntaan. Toisaalta se tukee ammatillista koulutustaan suorittavien opintoja, kuten kun ammatillista koulutustaan suorittava voi siirtyä työpajoille suorittamaan tavoitteellisesti, ohjatusti ja arvioituna osia tutkinnostaan esimerkiksi työssäoppimisen tai nuorten näyttöjen kautta (Komonen 2007, 15). Tämän toivotaan muun muassa ehkäisevän ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä. Toisaalta työpajalla tehtävän työn kehittäminen ammatillista koulutautumista tukevaan suuntaan hyödyttää myös niitä nuoria, jotka eivät ole opiskelijoita. Työ tekemistä tulee työpajoilla entistä tavoitteellisempaa, ja ihannetilanteessa työpajalla työnsä hyvin oppinut pystyisi hyödyntämään työpajoilla oppimaansa esimerkiksi hyväksiluvulla, jos hän aloittaisi ammattiopinnot työpajatyötään vastaavalla alalla.

Opinnollistaminen on ajankohtainen aihe. Pietikäisen (2009a, 3) mukaan työpajakentällä tarvitaan panostusta erityisesti kahteen asiaan. Ensimmäkin tarvitaan arjenhallintaan liittyviä ja toimintakykyä ylläpitäviä matalan kynnyksen palveluita. Toiseksi tarvitaan entistä tehokkaampia työmarkkinoihin limittyviä ja siellä tukea tarjoavia palveluita. Tärkeää on valmennuksen ketjuttaminen varsinaisen työpajajakson jälkeiseen

työ- tai koulutuspaikkaan. Tärkeäksi kehityssuunnaksi rakentuu myös työpajatoiminnan opinnollistaminen, kuten työpajatoiminnan opetussuunnitelmien sisältöjen kuvaaminen, näyttöjen ja työnäyttöjen suorittaminen sekä laajemmin pajatoiminnan kouluksellisten muotojen monipuolistaminen.

6 OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄ

Opinnäytetyöni tehtävänä on selvittää, miten kartoitukseeni osallistuneet työpajat ovat lähteneet toteuttamaan työpajatoiminnan opinnollistamista. Erilaisten opinnollistamismallien luominen on tärkeää työpajatoiminnan kehittämisen kannalta. Nuorisotyön muotona aloittanut työpajatoiminta on vuosien saatossa kehittynyt välityömarkkinoista uudenlaiseksi toimijaksi. Työpajoille on alkanut virrata kouluttamattomia työttömiä nuoria, joiden ongelma ei ole siinä, etteikö työtä olisi tarjolla. Ongelma on se, ettei näitä nuoria haluta palkata, koska heiltä puuttuu muodollinen koulutus alalle. Se miksi ammattiin opiskelu ei ole sujunut, on yleensä hyvin yksilökohtaista. Työpajatoiminnalla on mahdollisuuksia vaikuttaa työpajoilla työskentelevien nuorten tulevaisuuteen merkittävästi, jos työpajat pystyvät tukemaan kouluttautumista riittävästi. Yksi keino tähän työpajatoiminnan opinnollistamiseen.

Kartoituksessa tarkastelen eri pajojen menetelmien samankaltaisuuksia ja eroja. Kaikki kokoavaan kartoitukseen osallistuneet työpajat ovat vielä melko alussa toiminnassaan. On siis mielenkiintoista tarkastella niiden kehittämissuuntia: miten toisaalla on päädytty johonkin tiettyyn ratkaisuun ja toisaalla toiseen.

Alkualettamus on että organisaation luonne vaikuttaa siihen, miten opinnollistamista on aiheena lähestytty. Organisaation luonteella tarkoitetaan eroa siinä, onko kyseessä esimerkiksi kaupungin nuorisotyön alainen toimija vai yhdistys. Luultavasti myös maantieteellisellä sijainnilla on vaikutusta.

7 AINEISTON KERÄÄMINEN

Kävin vierailmassa neljässä erilaisessa työpajatoimintaa ylläpitävässä organisaatiossa. Ne erosivat toisistaan niin maantieteellisesti – työpajat olivat neljässä eri maakunnassa – kuin organisaationsa kautta: Joensuun Nuorisoverstas ry on yhdistys, Omnia

on koulutuskuntayhtymä, Laptuote on säätiö ja nuorten työpajat Fendari toimii Turun kaupungin nuorisotoimen alaisuudessa.

Valitsin juuri kyseiset työpajat keskusteltuani Pajalta tutkintoon -hankkeen työntekijöiden projektipäällikkö Marita Mattilan ja kehittäjä Anna-Maria Kapasen kanssa. He olivat olleet yhteydessä osaan työpajoista ja tiesivät työpajojen erilaisista menetelmistä. Lisäksi työpajat erosivat toisistaan organisaationsa perusteella.

7.1 Teemahaastattelu

Opinnäytetyöni aineisto koostuu pääasiassa asiantuntijahaastatteluista. Haastattelut toteutin teemahaastatteluina kesän ja syksyn aikana vuonna 2010. Haastatteluni pääteemat (liite 3) olivat *työpajan organisaatio, valmennus ja opinnollistaminen*. Haastattelut kestivät jokainen noin hieman alle tunnin. Litteroituani nauhat jaoin kysymykset ja vastaukset teemoittain. Organisaatio-teemassa käsittelin työpajan historiaa, työntekijöiden koulutusta ja lukumäärää ja muita resursseja sekä osallistuvien nuorten lukumäärää, vain lähinnä voidakseni suhteuttaa tämän hetkiset toiminnot työpajan kokoon nähden. Valmennus-teemassa käsittelin nuorten ohjautumista pajalta ja pajalle, työpajavalmennuksen menetelmiä ja valmennettavien erilaisten sopimusten kirjoa. Opinnollistaminen-teemaan sijoitin kaikki työpajalla jollain tavalla opintojen suorittamiseen liittyvät kysymykset ja vastaukset. Jaottelu oli karkea, mutta palveli tarkoitusta.

Vaikka haastatteluni malli oli teemahaastattelu, en kuitenkaan analysoinut vastauksia, vaan käsittelin ne asiantuntijalausuntoina.

7.2 Asiantuntijahaastattelut

Ollessani yhteydessä työpajoihin, en vaatinut saada haastatella ketään tietystä asemassa työskentelevää. Se näkyy vaihteluna haastateltujen asemassa. En kuitenkaan sen usko vaikuttaneen kartoitukseni tuloksiin.

Joensuun Nuorisoverstas ry:n työpajalla vierailin 24.5.2010. Siellä haastattelin poikkeuksellisesti kahta henkilöä – toiminnanjohtaja Ulla Mänttari-Tikkaa ja yksilövalmentaja Päivi Merisolaa. Mänttari-Tikka on koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden maisteri ja Merisola sosionomi (AMK).

Koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajoilla haastattelin 9.6.2010 työpajakoordinaattori Kirsi Tuovista, joka kasvatustieteiden maisteri.

8.10.2010 haastattelin Väylä-työpajakouluhankkeen projektintyöntekijää Jussi Peltola, joka on koulutukseltaan mainoshoitaja. Alun perin olin valmistautunut haastatteluun Väylä-työpajakouluhankkeen projektipäällikkö Virpi Ulmasta, mutta hän oli estynyt.

Nuorten työpajat Fendarissa urasuunnittelija Taina Laaksosta, joka on koulutukseltaan sosionomi. Tämän haastattelun toteutin 14.5.2010.

7.3 Muu materiaali

Asiantuntijahaastattelujen lisäksi keräsin työpajoilta materiaalia. Taina Laaksonen nuorten työpajat Fendarista lähetti minulle luonnostelmaversion lasten remonttihaalari-opintojen kuvauslomakkeesta (liite 1). Lisäksi Väylä-työpajakouluhankkeen projektintyöntekijä Jussi Peltola lähetti minulle projektipäällikkö Virpi Ulmasen tekemän kaavion (liite 2), joka havainnollistaa Väylä-työpajakouluhankkeen opetussuunnitelmien samankaltaisuutta Opetushallituksen tutkinnon perusteiden kanssa.

8 ERILAISET TAVAT OPINNOLLISTAA TYÖPAJATOIMINTAA

8.1 Joensuun Nuorisoverstas ry

8.1.1 Organisaatio

Joensuun Nuorisoverstas ry on perustettu vuonna 1995 edistämään nuorten työllisyyttä ja ylläpitämään nuorten työpajatoimintaa Joensuussa (Joensuun Nuorisoverstas ry 2010). Yhdistyksen toiminnanjohtajana toimii Ulla Mänttari-Tikka, ja yhdistys toteuttaa työnsä Joensuun nuorisotoimen strategian mukaisesti ollen kuitenkin itsenäinen yhdistys (Mänttari-Tikka 2010).

Joensuun Nuorisoverstas on ainoa nuorille tarkoitettu työpaja Joensuun seudulla. Vuonna 2009 pajalla oli 185 nuorta ja vuonna 2010 määrän ennustetaan kasvavan yli

kahden sadan. Täysipäiväisiä työntekijöitä on yhteensä 16 ja apuohjaajia on kaksi. Yhdistys ylläpitää kahta pajaa: tekstiiliverstasta ja teknistä verstasta. Niiden lisäksi Nuorisoverstaalla on käynnissä Starttiverstas ja Startti parempaan elämään -hankkeet. Keskimääräinen paja-aika on noin kolme kuukautta. Tavoitteena on, että nuoret suuntaavat tuon jakson jälkeen koulutukseen tai avoimille työmarkkinoille.

(Mänttari-Tikka 2010.)

8.1.2. Valmentaminen

Joensuun Nuorisoverstaan pajoille tulevat nuoret löytävät perille yleensä työ- ja elinkeinotoimiston kautta. Toiminta alkaa aina tekemällä yksilövalmennussopimus ja sitten tapauksesta riippuen solmitaan usein joko työmarkkinatukiharjoittelusopimus tai työkokeilusopimus. Mahdollista on myös, että nuori sijoittuu Nuorisoverstaan verstaaiden ulkopuolelle täysin ulkopuoliselle työnantajalla – esimerkiksi kunnalle, yhdistykselle tai yritykselle – ja silloin tämä sopimus solmitaan nuoren ja työnantajan kesken. Tällöin Nuorisoverstaan tehtäväksi jää vastata yksilövalmennuksesta. (Mänttari-Tikka 2010.)

Yksilövalmentaja Päivi Merisolan (2010) mukaan yrittäjät kokevat sopimuksiin liittyvät asiat työllistävinä ja ne ovat yhtenä syynä, mikseivät yritykset ota enempää harjoittelijoita. Yksilövalmentajan rooli on tällöin tärkeä toimiessaan eräänlaisena välittäjänä nuoren ja yrittäjän välillä. Yksilövalmentajat myös seuraavat tiiviisti ulkopuolisen harjoittelun sujuvuutta ja auttavat nuorta selviämään esimerkiksi elämänhallintaan liittyvistä kysymyksistä, jos niitä on.

8.1.3. Opinnollistaminen

Joensuun Nuorisoverstaan nuoret tekevät omasta työstään työpajalla portfolioita. Niiden tekeminen on mahdollistanut vapaasti valittavien kurssien hyväksilukemisen käsi-työpuolella. Tämä on ollut tapauskohtaista. Avuksi on ollut tekstiiliverstaan ohjaaja, joka on motivoinut ohjaamaan ammattiopintoja edistäviä opintokokonaisuuksia. Portfolion tekeminen on lähtenyt siitä, että työpajan vastaava ja ammattiopiston osapuolet istuvat saman pöydän ääreen ja neuvottelevat siitä, mitä portfolioissa pitäisi olla, jotta se voitaisiin lukea osaksi opetusta. Kaikki raamit ja aikataulut työn suhteen tulee olla etukäteen sovittuna. Esimerkkinä hyväksilukemisesta voi olla esimerkiksi erilaisten

tekstiilien käsittelyyn liittyvien tekniikoiden, kuten huovuttamisen ja kankaanpainon, opettelu ja toteuttaminen tekstiiliverstaalla ja myöhemmin hyväksilukeminen osaksi käsi- ja taideteollisen koulutusalan opintoja. (Merisola 2010.)

Kaikki hyväksilukeminen on tapauskohtaista ja räätälöimistä vaativaa. Mitään sovittuja kokonaisuuksia ei Nuorisoverstaalla ole käytössä. Nuorisoverstaalla halutaan pitää kiinni siitä, että palvelut muokataan nuoren tarpeiden mukaan. Osittain se, ettei ole olemassa vakiintuneita käytäntöjä opinnollistamisen suhteen, johtuu myös siitä, ettei Nuorisoverstaalla ole vahvan tuen paikkoja kovinkaan montaa. Tavoitteena on että paikan päällä on mahdollisimman vähän nuoria ja suurin osa on työpajan ulkopuolisisissa työpaikoissa. (Mänttari-Tikka 2010.)

Joensuun Nuorisoverstaan puolelta nähdään, että laajamittainen opinnollistaminen voi muuttua sekavaksi kokonaisuudeksi, jos opinnollistamista lähdetään tuomaan mukaan siihen työhön, mitä nuoret tekevät ollessaan työharjoittelusuhteessa ulkopuolisessa yrityksessä. Herää kysymyksiä kuten mikä katsotaan työksi, mikä harjoitteluksi, kuinka teoriapuolen osaaminen varmistetaan, täytyvätkö varmasti kaikki osaamisedellytykset, jotka tutkintoon liittyy ja niin edelleen. Massakoulutuksena tätä olisi vaikeaa toteuttaa, koska jokainen tilanne jouduttaisiin kuitenkin arvioimaan yksilöllisesti. Työpajalle sijoittuvien kanssa tilanne onkin toinen. Siellä heille voidaan antaa tarvitsemansa tukea ja toteuttaa opintokokonaisuuksia ikään kuin siinä sivussa. (Mänttari-Tikka 2010)

Ammattioppilaitosyhteistyö Joensuun Nuorisoverstaalla näkyy esimerkiksi ammattiopiston kirjoilla olevina työssäoppijoina. Ammattiopistolaisia on ollut pajalla niin käsi- ja taideteollisuuspuolelta kuin nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaopiskelijoina. Nuorisoverstas pyrkii tarjoamaan erilaisia työssäoppimispaikkoja opiskelijoille, koska se rikastuttaa myös pajan arkea. (Mänttari-Tikka 2010.)

Joensuun Nuorisoverstaalla on hyvät suhteet ammattiopistoon. Käytäntönä on, että ammattiopiston opinto-ohjaajat ilmoittavat lopettamisaikeissa olevista nuorista Nuorisoverstaan yksilövalmentajille ja ohjaavat nuoria työpajatoiminnan piiriin. Näin yrittään saada aikaan jatkumo, jossa nuori ei jää tyhjän päälle, jos hän jättää koulutuksensa kesken. Suunta voi olla myös päinvastainen. On löydetty toimivia malleja niillekin, jotka ovat koulunsa keskeyttäneet ja siirtyneet pajalle. Tapauskohtaisesti ollaan oltu

kouluun päin yhteydessä ja saatu sovittua opintoja esimerkiksi niin, ettei oppilas ole vielä tai enää koulun kirjoilla, mutta hän suorittaa joitain kursseja *muutama tunti koulussa ja loput pajalla* -periaatteella. Nämä ovat olleet yksittäistapauksia, mutta joskus opettajat ovat ottaneet koulun ulkopuolelta tunneilleen, jos ryhmä muuten olisi ollut vajaa. Näin nuori pääsee kokeilemaan opiskelua. (Merisola 2010.)

8.2 Koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajat

8.2.1. Organisaatio

Omnian nuorten työpajat ovat osa Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen koulutuskuntayhtymää. Nuorten työpajatoiminta on alkanut Espoossa 1995 kaupungin nuorisotoimen alaisuudessa projektimuotoisena ja se on vakinaistettu vuonna 2002. Toimintaa on haluttu sittemmin viedä lähemmäs koulutusta ja työelämää ja vuonna 2005 työpajatoiminta liitettiin osaksi koulutuskuntayhtymä Omniaa. Omniassa on yhdeksän nuorten työpajaa 17–24-vuotiaille sekä starttipaja 15–16-vuotiaille. Omnian ammatilliset pajat ovat tekstiili-, video-, viestintä-, auto-, metalli-, kuljetus-, puu-, bändi- ja äänistudio- sekä taidepaja. (Tuovinen 2010.)

8.2.2. Valmentaminen

Nuoret tulevat työpajoille yleensä työ- ja elinkeinotoimistojen ja työvoiman palvelukeskuksen ohjaamina sekä osa tulee Omnian ammattiopiston kautta. Lisäksi pajalle ohjautuu jonkin verran nuoria myös sosiaali- ja terveystoimen kautta ja työpajojen nivelvaiheen ohjaajien opastamina. Osalla työpajoista on mahdollista aloittaa ammatitutkintoon johtavat oppisopimuskoulutus. Oppisopimusopiskelijoiden määrä vaihtelee vuosittain rahoituksen määrän mukaan. Heidän työllistämiseen on yleensä haettu työ- ja elinkeinotoimiston myöntämää palkkatukea. (Tuovinen 2010.)

Pajat ovat harjoittelupaikkoja, joissa pajajakson kesto määritellään yksilökohtaisesti. Aiemmin nuoret ovat voineet olla pajalla jopa 12 kuukautta, mutta nyt työvoimahallinnolta on tullut työpajoille uudet ohjeet, joiden mukaan nuori saa olla pajalle korkeintaan kuusi kuukautta. Omnian nuorten työpajoilla nähdään uudistus haasteellisena, koska syksyn yhteishaussa on huomattavasti vähemmän opiskelupaikkoja haetta-

vana kuin mitä kevään yhteishaussa on. Aiemmin Omniassa totuttiin siihen, että suurin osa nuorista oli sekä syksy- että kevätkauden pajalla, ja haki sitten kevään yhteishaussa syksyllä alkavaan koulutukseen. (Tuovinen 2010.)

8.2.3. Opinnollistaminen

Koska Omnian nuorten työpajat ovat osa koulutuskuntayhtymä Omniaa, joka ylläpitää myös ammattiopistoa, on yhteistyö luontevaa. Ammattiopistolta työpajoille siirtyvistä nuorista osa on keskeyttänyt koulunsa, mutta osa on vielä koulun kirjoilla. Ammattiopiston kirjoilla olevat, mutta pajalla työskentelevät, voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä käy suorittamassa työssäoppimisjaksoja pajoilla. Tällöin pyritään ottamaan nuoria jotka hyötyvät pienryhmäopetuksesta, ja jotka eivät syystä tai toisesta ole valmiita aloittamaan harjoittelua avoimilla työmarkkinoilla. Heitä pyritään tukemaan opiskelussaan. (Tuovinen 2010.)

Ammattiopiston kirjoilla olevien toinen ryhmä on nuoret, jotka vaativat ensimmäistä ryhmään enemmän tukea tutkinnon suorittamiseen. Pelkän työssäoppimisjakson sijaan he voivat suorittaa työpajalla työvaltaisen jakson, jonka tarkoituksena on tehdä opintosuoritus tuetusti työpajalla. Tässä opettaja ja pajaohjaaja suunnittelevat työvaltaisen jakson sisällön yhdessä, niin että työvaltainen jakso sisältää sen mitä opetussuunnitelma vaatii. Nuoren tulosta pajalle tehdään koulutussopimus, johon on merkitty tavoitteet jaksolle, yksilöidyt tehtävät, opintokokonaisuudet, erilaiset arviointiin ja seurantaan liittyvät asiat sekä esimerkiksi ruokailuun, vakuutuksiin ja työvaatetukseen liittyvät asiat. Nuori on edelleen ammattiopiston opiskelija ja voi suorittaa jotain muita kursseja osallistumalla ammattiopiston opetukseen niin halutessaan. Syynä työvaltaisen jakson suorittamiseen voi olla esimerkiksi lukuisat poissaolot, mutta joillakin on vain suurempi tarve yksilöllisempään tukeen, mitä ammattiopistolla on tarjottavana. (Tuovinen 2010.)

Kolmas ryhmä on ammattiopistolla kirjoilla olevat nuoret, jotka suunnittelevat alan vaihtoa. He tulevat työpajalle kokeilujaksolle ja kokeilujakson jälkeen opinnot voidaan sisällyttää vapaasti valittaviin opintoihin. Tässä tulee helposti ongelmaksi vapaasti valittavien maksimimäärä, joka on kymmenen opintoviikkoa. Jos ei pajalla suoritettavaa jaksoa voida lukea osaksi opintoja, monet nuoret irtisanoutuvat koulusta ja

tulevat pajalle työmarkkinatukiharjoittelijoina työvoimahallinnon lähettäminä. (Tuovinen 2010.)

Verrattaessa ammattiopiston ja työpajan erilaisia tapoja tukea opinnoissaan ongelmiin joutunutta opiskelijaa, Tuovinen (2010) ottaa esiin työpajojen pienet ryhmäkoot. Jokaisella pajalla on keskimäärin kuusi nuorta yhtä pajaohjaajaa kohden joten nuoret voidaan kohdata paljon yksilöllisemmin. Moni nuori rinnastaa työpajan työpaikkaan, ja myös se motivoi nuoria eri tavalla kouluun verrattuna.

Koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajoilla toiminnan opinnollistaminen on räätälöityä toimintaa. Pajojen työtehtävät on kyllä kirjoitettu auki työsuunnitelmiksi ja niitä voi käyttää apuna, kun mietitään mitä ammattiopiston opetussisältöjä voisi käydä läpi työpajaympäristössä, mutta ei ole olemassa mitään vertailutaulukkoa tai vastaavaa, josta näkisi mitä ammattiopiston kurssia mikäkin työtehtävä vastaa. Syy tähän on selvä: pajoilla tehdään pitkälti asiakastöitä eikä voida ennustaa, minkälaisia tilauksia otetaan tulevaisuudessa vastaan. Tärkeää on siis opettajan ja pajaohjaajan tiivis yhteistyö, jolloin toinen tuntee opetussuunnitelman sisällön ja toinen pajan työtehtävät ja mitkä opintosisällöt ovat toteutettavissa. (Tuovinen 2010.)

Omnian nuorten työpajoilla on harkittu myös eräänlaisten osaamistodistusten kirjoittamisen aloittamista. Tällaiseen todistukseen merkittäisin tavallista työtodistusta yksityiskohtaisemmin nuoren suorittamat erilaiset työtehtävät ja projektit, mihin nuori on osallistunut sekä koulutukset, kuten hygieniapassi tai tulityökortti, jotka nuori on suorittanut pajajakson aikana. Lisäksi todistuksessa voitaisiin arvioida nuoren hallitsemia taitoja. Todistuksen sisältö on kuitenkin vielä auki, koska se halutaan luoda yhteistyössä työelämän kanssa, niin että osaamistodistus palvelisi mahdollisimman paljon niin opiskelemaan kuin työelämään siirtymistä. Osaamistodistus toimisi apuna osaamisen tunnustamisessa nuoren siirtyessä pajoilta ammatilliseen koulutukseen. (Tuovinen 2010.)

Omnian ammattiopiston opiskelijat voivat suorittaa nuorten työpajoilla näyttöjä. Näytön vastaanottaa opettaja ja pajaohjaaja on tällöin työelämän edustaja, joka kommentoi suoritusta tästä näkökulmasta. Pajajaksolla olevat nuoret, jotka eivät ole ammattiopiston kirjoilla, eivät ole toistaiseksi suorittaneet näyttöjä, vaikka se periaatteessa olisikin mahdollista. Tähän vaikuttaa työvoimahallinnon säätämä pajajakson kuuden kuukau-

den enimmäispituus, joka laittaa työpajan henkilökunnan pohtimaan, onko järkevää lähteä kokeilemaan näyttöjä esimerkiksi työmarkkinatukiharjoittelijoiden kanssa vai pitäisikö vain panostaa siihen, että nuoret löytäisivät itselleen sopivan koulutus- tai harjoittelupaikan työpajalla vietetyn ajanjakson jälkeen. (Tuovinen 2010.)

Koulutuskuntayhtymä Omnian nuorten työpajoilla ammattioppilaitosyhteistyötä toteutetaan muun muassa työpajan työntekijöiden ja ammattiopiston kuraattoreiden ja opinto-ohjaajien yhteisissä palaverissa. Niissä on tutustuttu lähemmin toisten työhön ja keskusteltu siitä, miten nuoria ohjataan eteenpäin. Tämä on poikunut tavan, jolloin kuraattori tai opinto-ohjaaja ottaa yhteyttä pajahenkilökuntaan ja ilmoittaa mahdollisista pudokasnuorista. Jos kyseiset nuoret ovat iältään 15–16-vuotiaita, on starttipaja näille nuorille oikea paikka lähteä pohtimaan elämänsä suuntaa. Lisäksi nuorten työpajoilla työskentelee kaksi nivelvaiheen ohjaajaa, joiden tehtävänä on tehdä työtä ammattiopiston keskeyttäneiden kanssa, jos opinto-ohjaaja, kuraattori tai ryhmänohjaaja ei saa tehtyä nuorelle jatkopolkua opintojen suhteen. (Tuovinen 2010)

Tuovinen (2010.) näkee, että yksi tapa kehittää työpajojen ja ammattiopiston yhteistyötä olisi se, että nuorilla olisi mahdollisuus päästä ammattiopiston kirjoille kesken lukuvuoden. Yhteishaussa on ongelmansa, vaikka ammattiopisto huomioisikin sen, että nuori hakee joustavan haun kautta, jos on ollut työpajalla. Se että ammattiopisto pystyisi ottamaan opiskelijoita kesken lukuvuoden, vaatisi kuitenkin ammattiopiston jaksojärjestelmän muuttamista. Tällä hetkellä esimerkiksi syksyllä juuri aloittanut vuosikurssi sulkeutuu uusilta oppilailta jo varhaisessa vaiheessa, vaikka työpajalta olisi tulossa nuori, joka jo hallitsisi osan tulevista opintojen sisällöistä.

8.3 Laptuote-säätiön Väylä-pajakouluhanke

8.3.1. Organisaatio

Väylä-työpajakouluhanke on yksi Lappeenrannassa toimivan monipalvelu- ja työhönvalmennuskeskus Laptuote-säätiön hallinnoimista hankkeista. Laptuote-säätiön kanssa yhteistyössä hankkeessa on mukana osatoteuttajana myös imatralainen INTOa Työstä ry. Yhteistyökumppaneina hankkeella on muun muassa kuntien sosiaalitoimet, toisen asteen ammatilliset oppilaitokset, ELY-toimisto, Etelä-Karjalan työvoiman palvelukeskus ja yrityselmä. (Väylä-työpajakoulu 2010.)

Laptuote-säätiöllä on yhdeksän työpajaa: ATK- ja mediapaja, entisöintipaja, kaiver-tamo, keittiö, pesula, puutuotanto, remonttituotanto, siivous- ja kotipalvelu ja tekstiili-paja. Työpajoille ohjautuu muiden työpajojen tapaan työttömiä tai ilman koulutus-paikkaa jääneitä henkilöitä, joista suurin osa on nuoria, jotka tulevat työpajalle esi-merkiksi työmarkkinatukiharjoitteluun tai työkokeiluun (Peltola 2010). Väylä-työpajakouluhankkeen myötä perinteinen työpajatoiminta on saamassa rinnalleen uu-denlaisia menetelmiä. Nämä ovat verkostoyhteistyömalli, tuettu oppisopimuskoulutus, tuettu työharjoittelu sekä työpajakoulu.

Verkostoyhteismallissa pyritään minimoimaan aika, jonka nuori viettää eri palvelujen välissä etsien itselleen sopivaa paikkaa joko opiskella tai tehdä työtä. Tarkoitus on siis saada esimerkiksi koulunsa keskeyttänyt nuori mahdollisimman nopeasti työpajalle tai muuhun toimenpiteeseen. Väylä-työpajakouluhankkeen kohderyhmänä on nuorten kanssa työskentelevät mm. työ- ja elinkeinotoimisto, työvoiman palvelukeskus, sosi-aalitoimi ja Kelan toimisto. Tarkoituksena on kouluttaa verkostotoimijoita, jotta he tunnistavat paremmin erityistä tukea tarvitsevan nuoren ja osaavat ohjata tätä eteen-päin. (Peltola 2010.)

8.3.2. Valmentaminen

Tuettu työharjoittelu toimii melko lailla samalla tavalla kuin tuettu oppisopimuskoulu-tuskin: nuori menee ulkopuoliseen organisaation, esimerkiksi yritykseen, työharjoitte-luun ja Väylän henkilökunta tukee nuorta, jotta harjoittelu sujuu hyvin. Tuetun harjoit-telun tavoitteena on, että työvalmennus tulee vastaanottavalta taholta, esimerkiksi yri-tykseltä, ja eräänlaisen yksilövalmennuksen hoitaa Väylä-hankkeen väki. Tuettua työ-harjoittelua ei ole rajattu vain nuoriin kohdistuvaksi toimenpiteeksi, mutta nuoret ovat pääasiallinen kohderyhmä. (Peltola 2010.)

Tuettu oppisopimuskoulutus on osa Väylä-työpajakouluhanketta. Ideana on, että nuori lähtee suorittamaan oppisopimuskoulutustaan johonkin työpajan ulkopuoliseen yrityk-seen ja Väylä-työpajahankkeen työntekijät auttavat prosessissa. Siinä missä oppisopi-muskoulutukseen osallistuvalla perinteisesti odotetaan itseohjautuvuutta, Väylä-työpajakoulun malli tarjoaa oppisopimuskoulutuksen mahdollisuutta myös tukea tar-vitseville. Joskus tuki on sitä, että nuorta neuvotaan erilaisissa käytäntöön liittyvissä

asioissa kuten koulutukseen liittyvien matkojen järjestämisessä; joskus se voi taas olla nuoren puolesta työnantajan kanssa neuvottelemista. Tavatonta ei ole myöskään se, että työnantajan yleensä ikävät viestit kulkevat niin ikään työpajan henkilökunnan kautta. Kun yrityksen työntekijä vastaa nuoren ammatillisesta kasvusta, jää osaltaan henkisestä kasvusta vastaaminen ja työelämän pelisäännöistä muistuttaminen Väylän työntekijöiden kontolle. (Peltola 2010.)

Tuettuun oppisopimuskoulutukseen haluavat haastatellaan aluksi, siten havaitaan halutaanko nuori lähteä koulutukseen. Tärkeää on, että koulutukseen ohjataan oikeasti siihen motivoituneita ihmisiä. On selvää että yhteistyö yrityksen kanssa lakkaa, jos sinne ohjautuu töihin sellainen ihminen, joka ei selvästikään ole sitoutunut viemään oppisopimuskoulutustaan loppuun. (Peltola 2010.)

8.3.3. Opinnollistaminen

Väylä-työpajakouluhankkeen työpajakoulu on tarkoitettu ammattiopiston opiskelijoille, jotka ovat keskeyttämisvaarassa tai ovat jo keskeyttäneet opintonsa. Tarkoituksena on, että pajalle tuleva nuori tekee työpajalla opintoja, jotka perustuvat samoille periaatteille kuin Opetushallituksen määrittämät ammattiopistojen opetussuunnitelmat. Koska työpajoilla on kuitenkin rajalliset mahdollisuudet opettaa eri opintoja, on tehty vertailuja, mitä pajalla voi opettaa ja mitä ei (Liite 2). Väylä-työpajakouluhankkeessa on tutkittu opintoja osiin purettuna ja tarkasteltu, mitkä vaatimuskriteerit opetuksen ja oppimisen suhteen pitää täytyä, että työpajan opetuksen sisältöä voidaan verrata ammattiopiston tarjoaman opetuksen sisältöön. Työpajan opetussuunnitelmat on tehty Opetushallituksen tutkinnon perusteiden pohjalta ja ne on tehty myös visuaalisesti samankaltaiseksi kuin ammattiopiston vastaava on. Se on tärkeää siksi, että ammattiopiston opettajat pystyvät helposti vertailemaan, mitä nuori on työpajalla ollessaan oppinut. Tämä edesauttaa oppimisen tunnistamista ja tunnustamista ammattiopistoissa. (Peltola 2010.)

Kun nuori tekee erilaisia töitä, Väylä-työpajakouluhankkeessa tarkastellaan, mitä osia opetussuunnitelman sisällöstä hän on ottanut haltuun ja kirjoitetaan sen pohjalta seikkaperäinen osaamistodistus. Tätä osaamistodistusta hyväksikäyttäen nuori voi palata ammattiopiston opetukseen ja todistaa oppineensa asiat muualla. Periaatteessa tätä osaamistodistusta voisi käyttää tarvittaessa myös työnhaussa, sillä se on vakuuttavam-

pi kuin nuoren itsensä kokoama listaus, jossa hän kertoo mitä on työpajalla tehnyt. (Peltola 2010.)

Toistaiseksi työpajakouluun on ottanut osaa vain kolmatta vuotta opiskelevat ammattiopiston opiskelijat. Haastatteluhetkellä on paraikaa käynnissä neuvottelut Ammattiopiston kanssa siitä, voisiko Väylä-työpajakoulu ottaa työpajoille myös ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoita. Tarvetta toiminnalle on, koska ammattiopisto ei pysty vastaamaan kaikkien opiskelijoiden erilaisiin tarpeisiin tuen suhteen. Työpajan pienet ryhmät ja yksilöllinen ohjaus on välttämätöntä osalle nuorista, jos heidän toivotaan suorittavan ammattitutkinto. (Peltola 2010.)

8.4 Nuorten työpajat Fendari

8.4.1. Organisaatio

Nuorten työpajat Fendari on Turun kaupungin nuorisotoimen alainen toimija, joka on toiminut yli kaksikymmentä vuotta. Vaikka Turussa on muitakin työpajakentällä toimivia, on Fendari ainoa, joka tekee töitä pelkästään nuorten kanssa. Fendari työllistää viisitoista henkeä, joista kymmenen on vakinaisessa työsuhteessa. Työpajojen työvalmentajat ovat opettamiensa alojensa ammattilaisia ja muu ohjaushenkilökunta koostuu lähinnä sosiaalialan ja nuorisoalan osaajista. (Laaksonen 2010.)

Suurin osa nuorista tulee työpajalle työ- ja elinkeinotoimiston kautta. Tätä kautta tulevat pajoille niin peruskoulun päättäneet nuoret, joilla ei ole ammattitutkintoa kuin nekin nuoret, joilla jo ammattitutkinto on. Osa ammatillisen tutkinnon hankkineista tulee myös työvoiman palvelukeskuksen ohjaamina. Fendarissa on myös ammattioppilaitoksen työssäoppijoita. Turussa toimii erityinen KOHO-toiminta, joka on työvoiman palvelukeskuksen sosiaalitoimiston alaisuudessa oleva alle 25-vuotiaille kohdennettu palvelu. Sen alaisuudessa neljä urasuunnittelijaa etsii työttömille turkulaisille nuorille työharjoittelupaikkoja kaupungin omasta organisaatiosta, työkeskuksista, yrityksistä tai Fendarista tai muista pajapalveluita antavista toimijoista. KOHO mahdollistaa myös alle 17-vuotiaille maksettavan palkkarahan, vaikka työmarkkinatuen maksamisen edellytys on harjoittelijan 17 vuoden ikä. Lisäksi nuoria ohjaa työpajalle nuorisoasiankeskuksen alaisuudessa toimiva Ohjaamo. (Laaksonen 2010.)

8.4.2. Valmentaminen

Valta-osa nuorten työpajat Fendarin nuorista on pajalla työvoimahallinnon työharjoittelussa eli työmarkkinatukiharjoittelusopimuksella. Osa on työkokeilussa, KOHO- ja Ohjaamo -tuilla, kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella ja lisäksi on joitain nuoria palkkatuella sekä MAST-hankkeeseen (maakunnallisen ohjausmallin ja asiantuntijaverkoston kehittäminen ja vakiinnuttaminen Varsinais-Suomessa) liittyen. (Laaksonen 2010.)

Ulkopuolisiin organisaatioihin Fendarin työharjoittelijoita ei lähetetä töihin, vaan kaikki työ tapahtuu pajalla. Työpajalla on selkeä tavoite: kun nuori saapuu pajalle, hänen kanssaan tehdään töitä, kunnes hän on valmis hakemaan harjoittelupaikkaa avoimilta työmarkkinoilta tai opiskelupaikkaa koulutusjärjestelmästä. Jonkun verran on nuoria saatu ohjattua myös kaupungin oman organisaation sisälle, kuten esimerkiksi iltapäiväkerhoihin ja päiväkoteihin. Tällä haavaa yksi kehittämistoimenpide onkin yhden lisätyöntekijän palkkaaminen. Työntekijä pystyisi pitämään tiiviimpää yhteyttä pajalta ulkopuolisiin työpaikkoihin lähteneisiin nuoriin. (Laaksonen 2010.)

Minkälaisia nuoria nuorten työpajat Fendarissa on? Jos arvioidaan kaikkia nuoria työpajalla, on yleisin syy työpajalle tulemiseen se, ettei nuorella ole peruskoulun päättötodistuksen lisäksi muuta koulutusta. Useimmat ovat keskeyttäneet ammatilliset opinnotsa vähintään kerran, mutta monilla on takanaan jo useampi yritys. Ensisijainen tavoite näiden nuorten kohdalla on saada heille ammatillinen koulutus. Lisäksi ongelmallisia ovat jo hieman varttuneemmat nuoret, jotka eivät enää ikänsä puolesta tahdo opiskelemaan juuri peruskoulunsa päättäneiden kanssa. Heille yritetään Fendarissa etsiä muita vaihtoehtoisia opiskelureittejä, kuten aikuiskoulutusmahdollisuuksia ja työvoimahallinnon koulutuksia. (Laaksonen 2010.)

8.4.3. Opinnollistaminen

Ammattioppilaitoksen opiskelijoita on nuorten työpajat Fendarissa ollut töissä jo pitkään. Opiskelijat ovat voineet suorittaa työpajoilla niin työssäoppisjaksoja kuin näyttöjäkin. Näyttöjen suorittaminen tapahtuu työssäoppimisjaksojen aikana ja se suunnitellaan opettajan ja pajaohjaajan kanssa yhteistyössä: käydään läpi mitä työvaiheita mihinkin työhön kuuluu, mitä laitteita ja materiaaleja käytetään ja niin edelleen. Am-

mattioppilaitoksen työssäoppimisjaksojen periaate on yleensä se, että opiskelija hakee itselleen harjoittelupaikan avoimilta työmarkkinoilta. Aina ei niin kuitenkaan käy. Yleisimmät syyt, miksi opiskelijat kuitenkin päätyvät nuorten työpajat Fendarin töihin, liittyvät siihen, ettei joko opiskelija itse tai opettaja koe, että opiskelija olisi valmis avoimille markkinoille. Työpajalle tullutta nuorta tuetaan hänen mahdollisissa haasteissaan mahdollisuuksien mukaan. Ammattioppilaitoksen opiskelijoiden mukanaololla Fendarin työpajatoiminnassa on siis pitkät perinteet. Sen sijaan uutta on mahdollisuus suorittaa osa opinnoista pajoilla. (Laaksonen 2010)

MAST-hankkeen myötä nuorten työpajat Fendarissa on tällä hetkellä mahdollista, siirtyä oppilaitokselta työpajalle tekemään opintoja. Tällöin nuori tulee esimerkiksi työpajan vaatetuspuolelle töihin mukanaan opintojen kuvauslomake, josta pajahenkilökunta voi katsoa, minkälaisia taitoja nuoren oletetaan pajajaksolla oppivan. Sitten työvalmentaja arvioi, mitä nuoria pystyy Fendarilla tekemään. Nuorta arvioidaan samojen kriteerien mukaan kuin oppilaitoksessakin arvioidaan. Yhteiskumppaneina ammattiopistoista ovat Turun ammatti-instituutti, Bovallius ammattiopisto, Raision seudun koulutuskuntayhtymä RASEKO, Loimaan koulutuskuntayhtymä, Salon ammattiopisto ja Uudenkaupungin ammattiopisto Novida. (Laaksonen 2010.)

Kun nuori tulee työpajalle tekemään opintoja, on siihen yleensä selkeä syy kuten esimerkiksi poissaolot. Ongelmiin voidaan työpajalla puuttua koulua helpommin, koska jokaista nuorta voidaan pienen ryhmänkoon takia tukea henkilökohtaisesti. (Laaksonen 2010.)

Kun ammattiopiston opiskelija saapuu nuorten työpajat Fendarin suorittamaan jotain opintokokonaisuutta, on avainsanana räätälöiminen. Opetussuunnitelman ja työpajan töiden yhteen sovittaminen vaatii tiivistä yhteistyötä työpajaohjaajan ja ammattiopiston opettajan välille. Toimintaa hankaloittaa se, ettei pajaohjaaja voi tietää, minkälaisia töitä on luvassa, koska Fendarissa tehdään paljon esimerkiksi korjaustöitä tavaroihin, joita asiakkaat tuovat työpajalle. Poikkeuksen tähän tekee varta vasten myyntiin tarkoitetut tuotteet, kuten tekstiilipajan valmistama lasten remonttiliivi, jonka eri työvaiheet on purettu osasuorituksiksi ja kirjattu ylös (liite 1). Tästä kuvauksesta opettaja näkee nopeasti, minkälaista työtä nuori on tehnyt, ja mitkä tekniikat ovat tulleet tutuksi. (Laaksonen 2010.)

Laaksonen (2010) muistuttaa, ettei työpajatoiminnan opinnollistamisessa aiota lähteä ”liikuttelemaan massoja”, vaan nuorten työpajat Fendarissa aiotaan säilyttää työpajana. Opinnollistamisen mallit on luotu tulevaisuutta silmällä pitäen. Ammattiopisto pystyy kouluttamaan kyllä kymmeniä tai satoja nuoria, mutta Fendarissa voi tarjota sille murto-osalle paikan, joka ei ammattiopiston opetukseen pysty tai tahdo ottaa osaa. (Laaksonen 2010.)

Seuraava kehittämisen kohde nuorten työpajat Fendarissa on pohtia, kuinka työpajalla olevat nuoret, jotka eivät ole ammattiopiston opiskelijoita, voisivat suorittaa opintoja. Heidän tekevät samoja töitä kuin ammattiopiston opiskelijatkin. Kaikki mallit ovat vielä kuitenkin auki. On epäselvää, miten nuori saa tunnustettua pajalla oppimansa osaksi tutkintoaan, jos hän lähtee opiskelemaan ammattiopistoon. Vielä hankalampaa on pohtia, voiko täysin eri alaa opiskelemaan lähtevä jotenkin hyödyntää työpajalla oppimiaan asioita, kuten esimerkiksi tekstiilipajalla työskennellyt nuori, joka aloittaa opinnot puualalla. (Laaksonen 2010.)

Kritiikkiä opinnollistamista kohtaan on Fendarin väki kohdannut jonkun verran. Oppilaitoksien yksittäiset opettajat eivät ole kaikki ottaneet kaavailtuja muutoksia avosylin vastaan. Lähinnä pelätään, että oppilaiden siirtyminen työpajalle työllistää opettajia liikaa. Lisäksi jotkut opettajat näkevät, että työpaja tunkeutuu ammattiopiston reviirille. Myös varsinainen kohderyhmä eli ammattiopistojen nuoret ovat ottaneet kantaa siihen, että opintoja voisi suorittaa työpajalla. He näkivät vaihtoehtojen lisäämisen positiivisena asiana. Lisäksi nuoret olivat sitä mieltä, että olisi vain järkevää, että myös ne nuoret, jotka eivät ole oppilaitoksen kirjoilla, voisivat suorittaa opintoja työpajalta käsin. Nuoret nostivat kuitenkin esiin kysymyksen siitä, mitä tapahtuu nuorelle kun tämä lähtee ryhmästään ja tulee työpajalle suorittamaan opintoja ja palaakin takaisin ammattioppilaitoksen opetuksen piiriin. Epäselvää on, pääseekö hän tunneille entisen ryhmänsä kanssa, vai siirretäänkö hänet esimerkiksi myöhempien aloittaneiden ryhmään. Takaisin ryhmään paluuta ei olla vielä selvitetty siksi, koska kukaan opiskelijoista ei ole vielä palannut takaisin ammattioppilaitoksen opetuksen piiriin. Kysymyksiä herättävät myös ammattiaineita täydentävät yhteiset oppiaineet eli attoaineet, kuten esimerkiksi äidinkieli, matematiikka ja englanti. Työpajoilla ei näitä aineita tietenkään opeteta, ja selkeintä olisi että nuori opiskelisi ne oman ryhmänsä kanssa, mutta silloin voivat aikataulut muodostua ongelmaksi. Joillakin ammattiopistoilla on eri-

laiset jaksojärjestelmät, joissa ammattiaineita opetetaan vain tiettyinä ajanjaksoina, mutta oppilaitoksien järjestelmät eroavat toisistaan. (Laaksonen 2010.)

9 YHTEENVETO

Erilaisten hyvien käytäntöjen ja mallien kerääminen opinnäytetyönä oli noin vuoden prosessi. Se alkoi melko perinpohjaisella tutustumisella työpajatoiminnan perusteisiin ja siihen, mitä työpajoista on viimeisen reilun kahdenkymmenen vuoden aikana kirjoitettu. Samalla luin myös paljon erilaista lähinnä koulutukseen, työttömyyteen ja osattomuuteen liittyvää materiaalia. Viimeisessä vaiheessa kävin neljässä työpajassa eri puolilla Suomea ja haastattelin työntekijöitä aiheen tiimoilta. Kartoitusta onnistui mielestäni melko hyvin. Yhdenmukaisuuden kannalta olisi ollut toivottavaa, että haastattelut olisi tehty ennen kesää, mutta en koe, että Väylä-työpajakouluhankkeen työntekijän haastattelun venyminen lokakuulle vaikutti suuresti kartoitukseni lopputulokseen.

Saadut tulokset eivät ehkä täysin vastanneet sitä mitä lähdin työlläni hakemaan. Oletin, että opinnollistaminen olisi pidemmällä kartoitukseeni osallistuneissa työpajoissa, ja nuoria olisi suuremmalla volyymilla mukana toiminnassa. Se että vain kourallinen nuoria on tähän mennessä suorittanut työvaltaisia jaksoja vierailemillani pajoilla, ei kerro työpajojen muutoshitaudesta vaan siitä, että muutos vaatii kehittämistä kaikesa rauhassa. Opinnollistaminen oli kuitenkin monissa paikoissa hyvässä alussa. Työpajoilla oli muitakin esille nostamisen arvoisia menetelmiä esimerkiksi kouluttautumiseen tukemiseen ja ammattioppilaitosyhteistyöhön liittyen. Kertauksen vuoksi palaan työpajoille vielä hetkeksi.

Teema	Joensuun nuorisoverstaas	Omnian nuorten työpajat	Väylä-työpajakouluhanke	Nuorten työpajat Fendari
Opinnollistaminen	työpajalaisten portfolioit, opiskelukokeilut ammattiopistossa	ammattiopistolaitosten työvaltaiset jaksot, osaamistodistus suunnitteilla	ammattiopistomaiten opetussuunnitelma työpajalle, opintojen suorittaminen pajalla, osaamistodistukset	opintojen suorittaminen pajalla, osasuoritukset
Yhteistyö eri toimijoiden kanssa	yhteistyö ammattiopiston opinto-ohjaajien kanssa, työssäoppijat pajalla	työkokeilut pajalla, yhteistyö opinto-ohjaajien ja kuraattoreiden kanssa, työssäoppimiskaksot pajalla	verkostoyhteistyö eri toimijoiden kanssa	työssäoppimiskaksot pajalla
Muu valmennus	tuettu työharjoittelu	tuettu oppisopimuskoulutus	tuettu oppisopimuskoulutus, tuettu työharjoittelu	

Opinnollistamista oli kaikilla vierailemillani työpajoilla – olihan se lähtökohta niiden mukana ololle työssäni. Joensuun nuorisoverstaalla käsityöpajalla olevat nuoret tekevät portfolioita ja voivat siten suorittaa ainakin vapaavalintaisia opintoja. Joensuun nuorisoverstaalla on käytössä opiskelukokeilut, jossa nuori voi päästä ammattiopiston oppitunnille, vaikka ei olekaan oppilaitoksen opiskelija. Koulutuskuntayhtymä Omnian työpajoilla on käytössä työvaltaiset jaksot, jotka varten työpajaohjaaja ja ammattiopiston opettaja kehittävät selkeät tavoitteet, jotka kirjataan koulutussopimukseen. Koulutuskuntayhtymä Omniassa on käytössä työpajakokeilut, jossa alan vaihtoa suunnitteleva ammattiopiston opiskelija voi tulla kokeilemaan itselleen vierasta alaa. Laptuote-säätiössä taas on tehty pajalla oma opetussuunnitelmansa, joka mukailee Opetushallituksen opetussuunnitelmaa ulkoasua myöten. Yhdensuuntainen opetussuunnitelma ja samansuuntaiset tavoitteet tekevät työpajasta ammattiopiston vertaisen oppimisympäristön. Väylä-työpajakouluhankkeen myötä ammattiopistolaiset pystyvät suorittamaan työpajalla opintoja ja saavat työpaja-ajastaan osaamistodistuksen, jota voi käyttää apuna koulun pyrkiessä tai työpaikan haussa. Myös Omnian nuorten työpajoilla suunnitellaan samanlaisen osaamistodistuksen käyttöönottoa. On tärkeää, että todistuksesta on todella hyötyä kouluun hakemisessa enkä näe haittaa siinä, että sitä voisi käyttää myös työpaikan hakemisessa. Pääpaino tulisi olla kuitenkin opiskelemaan suuntautumisella, koska työnantajat ovat tänä päivänä haluttomia palkkaamaan ihmisiä ilman tutkintoa. Nuorten työpajat Fendarissa on MAST-hankkeen myötä mahdollista räätälöidysti suorittaa ammattioppilaitoksen opintoja työpajalla. Osa työtehtä-

vistä, kuten esimerkkinä toiminut lasten remonttihaalari, on purettu myös osasuorituksiksi. Tiettyyn formaattiin purettuna työn vaiheet voidaan tarkistaa nopeammin ja vertailu ammattiopiston opetussuunnitelman kanssa helpottuu.

Hyvä uudistus vanhaan malliin on Väylä-työpajakouluhankkeessa aloitettu tuettu oppisopimuskoulutus. Oppisopimuskoulutus ei sinällään ole mitään uutta, mutta työpajavalmennusmaisen tuen antaminen oppisopimusopiskelijoille on mielestäni fiksu kehityksen suunta: ammatillinen ohjaus tulee yrityksestä, opiskelija saa arvokkaan kontaktin työelämään ja mahdolliseen tulevaisuuden työnantajaan, ja työpajavalmentaja yrittää tukea opiskelijaa niin, ettei koulutus keskeydy muiden ongelmien takia. Oppisopimuskoulutus on mahdollista aloittaa myös osalla Omnian nuorten työpajoista, joten sitäkin voisi kutsua tuetuksi oppisopimuskoulutukseksi.

Haastattelussa nousi esille myös muita käytäntöjä, jotka eivät varsinaisesti liity enää työpajatoiminnan opinnollistamiseen, vaan lähinnä valmennukseen yleensä. Työpajojen kannattaa mahdollisuuksien mukaan pyrkiä viemään työpajanuoria tuetusti työpajan ulkopuolisiin paikkoihin töihin. Joensuun nuorisoverstaalla toimiva ratkaisu on ollut pitää työpajapaikkojen lukumäärä pienenä ja ohjata nuoret ulkopuolisiin työpaikkoihin harjoitteluun. Käytäntö on samanlainen kuin mitä Väylä-työpajakouluhankkeen myötä kokeillaan myös Laptuote-säätiön työpajoilla. Samaa on pohdittu myös nuorten työpaja Fendarilla Turussa. Itse näen siinä kaksi hyvää puolta: toimenpiteisiin osallistuvien nuorten määrän kasvattaminen ainakin teoriassa ja se, että työtehtävät ovat yhtä haastavia ja työelämälähtöisiä. Tietenkin osa nuorista jää aina tarvitsemaan vahvan tuen paikkoja, mutta osalle tekisi ihan hyvää päästä näyttämään taitonsa työelämässä.

Verkostoyhteistyön merkitys nousi haastatteluissa esille. Koulutuskuntayhtymä Omniassa on panostettu yhteistyöhön ammattiopiston opinto-ohjaajien ja kuraattoreiden kanssa. Samanlaista toimintaa on Joensuun nuorisoverstaalla ja verkostoyhteistyömallin kehityksen myötä myös Laptuote-säätiössä. Varhainen toiminta on tärkeää, ettei esimerkiksi koulutuksensa keskeyttänyt nuori jää koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle pitkäksi aikaa. Käytännössä jokainen kuukausi työttömänä on nuoren kannalta hukkaan heitettyä aikaa, jonka voisi käyttää itsensä kehittämiseen.

Kokoavan kartoitukseni olettaus oli, että tulokset eroavat organisaation tyyppin mukaan. Näin jälkikäteen tarkasteltuna näyttää siltä, että Leinosen ja Pekkalan (2001, 43) havainnot yhdistysten ja säätiöiden edistyksellisyydestä perinteiseen kaupungin ylläpitämään työpajaan nähden pitää paikkansa ainakin tällä kertaa. Erityisesti Väylä-työpajakouluhanke vaikutti olevan selvästi pisimmällä toiminnassaan. Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että Väylä toimii omine työntekijöineen ilmeisesti melko irrallaan Laptuote-säätiöstä. Toisaalta esimerkiksi Omnian nuorten työpajat selvästi hyötyivät tiivistä yhteydestään ammattiopistoon. Haastattelusta syntyi mielikuva, että liikkuminen Omnian koulutuskuntayhtymän ylläpitämien tahojen sisäpuolella olisi melko vaivatonta ja sulavaa.

Työpajatoiminnan opinnollistamisessa on tapahtunut kehitystä. Aiemmin on ollut ongelmana se, ettei työpajoilla opittua saatu tunnustettua ja tunnustettua ammatillisissa oppilaitoksissa (Komonen 2007, 15). Nyt näyttää että murros on pikkuhiljaa tapahtumassa. Esimerkiksi MAST-hankkeen hedelmänä on syntynyt sopimus pohja (MAST-hanke 2010), jonka pohjalta kirjoitetaan paikalliset erot huomioon ottaen muotoiltuja sopimuksia työpajojen ja ammatillisten oppilaitosten kesken.

Työpajatoiminnan opinnollistaminen on asia, jota kannattaa vielä tutkia jatkossa. Yksi tutkimuskohde voisi olla opinnollistamiseen osaan ottaneiden kokemukset - kokivatko he että työpajan tarjoama tuki oli merkittävästi erilaista kuin mitä ammattioppilaitos pystyi tarjoamaan. Hyvä olisi myös selvittää ammattioppilaitosten työntekijöiden suhtautuminen työpajatoiminnan opinnollistamiseen ja opitun tunnustamiseen ammattiopistoissa – mitä ongelmia he siinä näkevät ja miten niitä ongelmia voisi ratkaista. Tärkeää olisi miettiä uudenlaisia menetelmiä, jolla tehtäisiin sujuvammaksi siirtymää työpajalta ammattiopistoon.

Kaiken kaikkiaan uskon, että toimivia keinoja kehittää työpajatoimintaa entistä tavoitteellisemmaksi löytyy ja niitä otetaan käyttöön ympäri Suomen. Työpajat ovat ympäristönä mitä mainioin vaihtoehto perinteiselle opistojen tarjoamalla ammatilliselle koulutukselle. Tulee vain pitää mielessä, kenelle palvelua tehdään ja miksi.

LÄHTEET

Aho, Simo 1999. Nuoret ja aktiivinen työvoimapolitiikka. Teoksessa Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. 163 - 178.

Aho, Simo & Koponen, Hannu 2001. Nuorten opiskelu- ja työurat 1990-luvulla. Piekämäki: Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Aho, Simo & Koponen, Hannu 2007. Työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin osallistuneiden seuranta 2. Tutkimus rekisteriaineistosta vuosilta 2002 - 2005. Työvoimapolitiittinen tutkimus 2007. PDF-dokumentti.

http://mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt324.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 13.2.2010.

Aho, Simo & Vehviläinen, Jukka 1997. Keppi ja porkkana: tutkimus alle 20-vuotiaiden aktivoivan työvoimapolitiikan uudistuksen vaikutuksista ja koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista. Helsinki: ESR-julkaisu

Etlä: syrjäytynyt nuori maksaa miljoonan. 2009. Yle uutiset. WWW-dokumentti.

http://yle.fi/uutiset/talous_ja_politiikka/2009/12/etla_syrjaytynyt_nuori_maksaa_miljoonan_1257106.html Päivitetty 11.12.2009. Luettu 14.2.2010.

Hämäläinen, Kari & Ollikainen, Virve 2004. Differential effects of active labour market programmes in the early stages of young people's unemployment. Valtion taloudellisen tutkimuskeskus. PDF-dokumentti.

http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t115.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 13.2.2010.

Hämäläinen, Ulla 1998. Nuorisotyöttömyys. Teoksessa Pohjola, Matti (toim.) Suomalainen työttömyys. Helsinki: Taloutieto oy. 179-218.

Joensuun Nuorisoverstas ry 2010. Yhdistys. WWW-dokumentti.

<http://www.nuorisoverstas.fi/pages/yhdistys.php> Ei päivitystietoja. Luettu 25.9.2010.

Järvinen, Tero 1999. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella - vailla ammattitutkintoa ja työpaikkaa olevien nuorten sosiaalinen profiili vuosina 1985 - 1995. Teoksessa Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 189 - 197.

Kaarinan nuoret pajamestarit ry 2009. Tervetuloa! WWW-dokumentti.

<http://www.pajamestarit.net/index.html> Ei päivitystietoja. Luettu 11.12.2009.

Karjalainen, Pekka 1999. Nuorten työpaja - osallisuutta omaan elämään. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen raportteja ja selvityksiä. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen raportteja ja selvityksiä

Komonen, Katja 2008. Nuorten työpajat kasvatuksellisinä instituutioina. Janus. Sosiaalipoliittikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Volume 16, 2/2008. Sosiaalipoliittinen yhdistys ry.
http://www.sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/janus/0208/janus_2_2008_puheevuoro_komonen.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 17.2.2010.

Komonen, Katja 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. PDF-tiedosto.
www.kommentti.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=268 Ei päivitystietoja. Luettu 20.11.2010.

Komonen, Katja 1997. Erilaiset opintiet: tutkimus ammattikouluopintojen keskeyttämisestä osana nuoren koulutusuraa. Teoksessa Ruoho, Kari & Ihatsu Markku (toim.) Kasvatuksellisia ja kuntoutuksellisia katsauksia nuorten syrjäytymiseen. NUORAN julkaisuja nro 4. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 91 - 102.

Kuoppala, Mikko ja Virtanen, Petri 2000. Kadonneiden aarteiden metsästys - suomalaisten nuorten työpajojen lupaavat käytännöt. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 8/2000.

Kortteinen, Matti & Tuomikoski, Hannu 1998. Työtön - tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980631>
Ei päivitystietoja. Luettu 7.12.2009.

Laki ammatillisesta koulutuksesta. 630/1998. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980630> Ei päivitystietoja. Luettu 18.3.2010.

Lapin lääninhallitus 2005. Nuorten työpajat. Selvitys vuodelta 2004.

Leinonen, Tuomas & Pekkala, Terho 2001. Kannattaako työpajatoiminta? Tutkimus työpajojen taloudellisesta ja sosiaalisesta toiminnasta. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2001. Helsinki: Opetusministeriö.

Lonka, Kirsi 2000. Jokainen meistä on erilainen oppija - siksi uudet oppimismenetelmät toimivat! Teoksessa Hintikka, Anna-Maija (toim.) Erilaisesta oppijasta erinomaiseksi oppijaksi - Kokemuksia erilaisesta opettamisesta ja erilaisesta oppimisesta. Helsinki: Helsingin seudun erilaiset oppijat ry Hero, 26 - 37.

Marniemi, Janne; Pekkala Terho & Virtanen, Petri 2004. Kuoleman suudelma 1990-luvun työpajatoiminnalle. PAKE – Suomalaisen työpajatoiminnan kehittämishankkeen loppuraportti. Valtakunnallinen työpajayhdistys. PDF-dokumentti.
<http://www.tpy.fi/@Bin/33408/Kuoleman+suudelma-loppuraportti.pdf> Ei päivitystietoja. Luettu 18.3.2010.

MAST-hanke 2010. Varsinais-Suomen ammatillisten oppilaitosten ja työpajojen välinen työpajoilla tapahtuvaa ammatillisten opintojen suorittamista koskeva sopimus. PDF-tiedosto.
http://www.mastohjaus.fi/materiaalit/oppilaitosten_%20ja_%20pajojen_sopimus_nettilisivut.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 23.11.2010.

Määttä, Jukka 2003 Tunnusta ja tunnista opittu! Vapaan sivistystyön opitun tunnistaminen formaalissa oppilaitoksissa - selvitys muodoista, käytänteistä, yhteistyösuh-teista ja ongelmista. Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö. PDF-dokumentti.
http://www.vsy.fi/doc/Jukka_Maatta.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 27.1.2010.

Nuorisolaki 72/2006. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
 Ei päivitystietoa. Luettu 8.12.2009.

Nuorisotyöttömyys noussut jo hälyttävän korkealle. 2009. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti.
<http://www.hs.fi/talous/artikkeli/Nuorisoty%C3%B6tt%C3%B6myys+on+noussut+h%C3%A4lytt%C3%A4v%C3%A4n+korkealle/1135248003921>
 Päivitetty 28.7.2009. Luettu 5.2.2010.

Nuorten työttömyys taittuu. 2010. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti.
<http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Nuorten+ty%C3%B6tt%C3%B6myys+taittuu/HS20101028SIIKA011u0> Päivitetty 28.10.2010. Luettu 17.11.2010.

Nyyssölä, Kari 2002. Koulun ulkopuolella opitun tunnistaminen. Opetushallitus. Mo-niste 13/2002. PDF-dokumentti.
http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/48926_ulkopuolella.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 27.1.2010

Nyyssölä, Kari & Hämäläinen, Kimmo 2001. Elinikäinen oppiminen Suomessa. Hel-sinki: Opetushallitus.

Nätti, Jouko 1999. Nuoret ja työmarkkinoiden muutos. Teoksessa Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syr-jäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 155-162.

OECD 2001. Education policy analysis 2001. PDF-dokumentti.
www.educarchile.cl/medios/20020108113337.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 27.1.2010

Omnia 2010. Omnia nuorten työpajat. Turha notkua kotona. WWW-dokumentti.
<http://www.omnia.fi/Resource.phx/osio/osio-tyopajat/index.htx> Päivitetty 4.8.2010.
 Luettu 29.9.2010.

Opetushallitus 2009. Ammattikoulutus - näyttötutkinnot. WWW-dokumentti.
<http://www.oph.fi/nayttotutkinnot/> Ei päivitystietoja. Luettu 7.12.2009

Opetusministeriö 2002. Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö. Ope-tusministeriön työryhmien muistioita 3:2002. PDF-dokumentti.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2002/liitteet/opm_502_3parlam_aikkoultr.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 18.3.2010

Pietikäinen, Reetta 2009a. Palvelutori-hanke. Väliraportti huhtikuu 2009. Valtakun-nallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti.
www.tpy.fi/@Bin/58457/Väliraportti+huhtikuu+2009.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 21.11.2010.

Pietikäinen, Reetta 2009b. Työpajojen asiakaskunnassa tapahtunut muutos: tilanteiden haasteellistuminen ja tarpeiden moninaistuminen. Teoksessa Pietikäinen, Reetta; Vogt, Ellen ja Hautaluoma, Maria (toim.) Yksilön vai talouden ehdoilla? Tilaaja-tuottaja-toimintatapa sosiaalisen työllistämisen kentällä. Kaarina: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 83–89.

Pietikäinen, Reetta & Hassinen, Markku 2009. Johdanto - sosiaalinen työllistäminen kiristyvän talouden ja palvelurakennemuutosten pyörteissä. Teoksessa Pietikäinen, Reetta; Vogt, Ellen ja Hautaluoma, Maria (toim.) Yksilön vai talouden ehdoilla? Tilaaja-tuottaja-toimintatapa sosiaalisen työllistämisen kentällä. Kaarina: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 8–13.

Puustelli, Pia 1999. Nuorten syrjäytymisen vastaiset tukitoimet Euroopassa. Teoksessa Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 217 - 232.

Soininen, Lea; Niskanen, Annu & Lepänjuuri, Aino (toim.) 2010. Tohditko tunnustaa? Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen nykytila ja kehittämishaasteet ammatillisessa peruskoulutuksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 105. Opetushallitus. PDF-tiedosto. www.oph.fi/download/124333_Tohditko_tunnistaa.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 21.11.2010.

Suutari, Minna 2002. Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 26. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Tilastokeskus 2003. Nuorisotyöttömyys. WWW-dokumentti. <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/02/index.html> Päivitetty 21.1.2003. Luettu 5.2.2010.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. Työvoimapolitiittiset toimenpiteet. WWW-dokumentti. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2623> Päivitetty 26.1.2010. Luettu 13.2.2010.

Työllisten määrä vähenee, yhä useampi työvoiman ulkopuolella. 2010. Tilastokeskus. WWW-dokumentti. http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2009/12/tyti_2009_12_2010-01-26_tie_001_fi.html Päivitetty 26.1.2010. Luettu 5.2.2010.

Työttömyys laski heinäkuussa. 2010. Taloussanomat. WWW-dokumentti. <http://www.taloussanomat.fi/tyomarkkinat/2010/08/24/tyottomien-maara-laski-taparasti/201011624/12> Päivitetty 24.8.2010. Luettu 17.11.2010.

VATES-säätiö 2009. Sosiaalisen työllistämisen toimiala. WWW-dokumentti. <http://www.vates.fi/Sosiaalisentyollistamisentoimiala> Ei päivitystietoja. Luettu 6.12.2009.

Vehviläinen, Jukka 2000. Ammattipajan kautta tutkintoon? Ammatillisten oppilaitosten innovatiiviset työpajat -ESR-projekti. Helsinki: Opetushallitus

Viitanen, Reijo 1999. Nuorisotyöttömyys ja syrjäytymisen riskit. Nuorisosiain neuvottelukunta. PDF-dokumentti.

www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuorisotytxtxmyys_ja_nuorten_syrjxytymisen_riskit.pdf
Ei päivitystietoja. Luettu 15.2.2009

Väylä-työpajakoulu 2010. Laptuote-säätiö. WWW-dokumentti.
<http://www.laptuote.fi/7> Ei päivitystietoja. Luettu 15.10.2010.

ASiantuntijahaastattelut

Laaksonen, Taina. Haastattelu 14.5.2010. Urasuunnittelija. Nuorten työpaja Fendari.

Merisola, Päivi 2010. Haastattelu 24.5.2010. Yksilövalmentaja. Joensuun Nuorisoverstas ry.

Mänttari-Tikka, Ulla 2010. Haastattelu 24.5.2010. Toiminnanjohtaja. Joensuun Nuorisoverstas ry.

Peltola, Jussi 2010. Haastattelu 8.10.2010. Projektityöntekijä. Väylä-työpajakoulu.

Tuovinen, Kirsi 2010. Haastattelu 9.6.2010. Työpajakoordinaattori. Koulutuskuntayhtymä Omnia.

Nuorten työpajat Fendari: lasten remonttiliivi, luonnos

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Turun nuorten työpaja Fendari

Tekstiilipaja

OPINNON KUVAUS

Työtehtävä: Lasten remonttiliivi

Oppimateriaali:

- Ohjekansio
- Malliliivi
- Ohjaajan antama ohjeistus

Työkokonaisuudet:

- Kaavojen piirto kankaalle, merkinnät
- Leikkuu
- Huolittelu
- Ompelu, vetoketjun ompelu
- Silitys
- Aika

Työvälineet:

- Liitu
- Sakset
- Mittanauha
- Ompelukone, saumuri
- Silitysrauta/höyryrauta

Nuorten työpajat Fendari: lasten remonttiliivi, luonnos

Arviointi

Lasten remonttiliivi

ARVIOINTI	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä
Leikkuusuunnitelma			
- siisteys			
- kaavamerkinnot			
- langansuunta			
- taloudellisuus			
Leikkuu			
Huolittelu			
Ompelu			
Silitys			
Muistiinpanot:			

Nuorten työpajat Fendari: lasten remonttiliivi, luonnos

Arviointi

Lasten remonttiliivi

ARVIOINTI	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä
Työprosessi			
Työturvallisuus			
Oppiminen			
Vuorovaikutus- ja yhteistyö			
Mallin vastaavuus ja esteettisyys			
Muuta huomioitavaa			

Nuorten työpajat Fendari: lasten remonttiliivi, luonnos

Lasten remonttiliivi

MITÄ KOKONAISUUKSIA OPETUSSUUNNITELMASTA

ASIAKASPALVELU

EI

VAATETUSALAN TYÖYMPÄRISTÖT

- arviointiperusteet ja oman suorituksensa arviointi yhdessä ohjaajan kanssa
- ergonominen työpiste ohjauksessa
- tiedettävä tapaturmavaarat ja osattava välttää niitä

VAATETUALAN YLEISIMMÄT MATERIAALIT

- tunnistettava vaatetusalan materiaalit ja niiden käyttöominaisuudet
- osattava tehdä saumuriin tavallisimmat materiaalien vaatimat säädöt

ATK-PERUSTEKIIKKA

EI

TUOTESUUNNITTELUN PERUSTAIIDOT

EI

KAAVOITUKSEN JA LEIKKUUN PERUSTAIIDOT

- opiskelijan on tunnettava kaivasanasto ja kaavoissa käytettävät merkinnät
- osattava avustettuna ottaa kaavoissa tarvittavat päämitat ja valita valmiista kaavoista oikea kaavakoko
- osattava käyttää kaavoitus- ja mittavälineitä sekä suorittaa luotettavat mittaukset
- osattava tehdä ohjatusti taloudelliset leikkuusuunnitelmat
- osattava ohjattuna leikata materiaali tarkoituksenmukaisilla välineillä laatutavoitteiden mukaan
- osattava tehdä leikattuihin kappaleisiin merkinnät valmistusta varten

VALMISTUS

- osattava tulkita valmiita työjärjestyksiä ja ohjeita
- osattava käyttää ja huoltaa peruskoneita ja -laitteita
- osattava valmistaa käyttökelpoisia vaatteita
- osattava arvioida työtään
- osattava noudattaa työturvallisuusohjeita

MUOTOILU JA SOVITUS

EI

ÄIDINKIELI

PORTFOLIO

Väylä-työpajakouluhanke: taulukko opetussuunnitelmista (tekijä Virpi Ulmanen, projektipäällikkö)

OPH: Tutkintojen perusteet

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä	tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita	noudattaa työaikoja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii ohjattuna asetettujen laatu- ja tavoitteiden mukaisesti.	toimii asetettujen laatu- ja tavoitteiden mukaisesti.	toimii asetettujen laatu- ja tavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatu- ja tavoitteiden saavuttamiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Perustustyömenetelmien hallinta	tekee tavallisimpia perustustöihin liittyviä maarakennus-, viemäri-, salaojaja eristystöitä ohjattuna avustaa mittauksissa	tekee tavallisimpia perustustöihin liittyviä maarakennus-, viemäri-, salaojaja eristystöitä annettujen ohjeiden perusteella	tekee tavallisimpia perustustöihin liittyviä maarakennus-, viemäri-, salaojaja eristystöitä piirustusten mukaisesti lähes itsenäisesti
	tekee tavanomaisten anturoiden muotti-, rauditus-, betonointi-, purku- ja jälkivoitotöitä työryhmän jäsenenä aiheuttamatta häiriötilanteita	tekee tavanomaisten anturoiden muotti-, rauditus-, betonointi-, purku- ja jälkivoitotöitä työryhmän jäsenenä annettujen ohjeiden perusteella	tekee tavanomaisten anturoiden muotti-, rauditus-, betonointi-, purku- ja jälkivoitotöitä työryhmän jäsenenä piirustusten mukaan
	toimii muuraustyöryhmän jäsenenä aiheuttamatta häiriötilanteita	muuraa ohjattuna perustusharkkoja valmiiden johteiden mukaisesti	muuraa perustusharkkoja valmiiden johteiden mukaisesti
Perustuselementtien asennuksen hallinta	tekee perustuselementtityöhön liittyviä avustavia tehtäviä	toimii ohjattuna työryhmän jäsenenä perustuselementtejä asennettaessa aiheuttamatta häiriötilanteita	toimii työryhmän jäsenenä perustuselementtejä asennettaessa

Laptuote-säätiö: Opetussuunnitelma

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	suunnittelee ohjattuna omaa työtään	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan oman työnsä	tekee toteuttamiskelpoisen työsuunnitelman itsenäisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita	noudattaa työaikoja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii ohjattuna asetettujen laatu- ja tavoitteiden mukaisesti.	toimii asetettujen laatu- ja tavoitteiden mukaisesti.	toimii asetettujen laatu- ja tavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatu- ja tavoitteiden saavuttamiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Perustustyömenetelmien hallinta	tekee tavallisimpia perustustöihin liittyviä maarakennus-, viemäri-, salaojaja eristystöitä ohjattuna avustaa mittauksissa	tekee tavallisimpia perustustöihin liittyviä maarakennus-, viemäri-, salaojaja eristystöitä annettujen ohjeiden perusteella	tekee tavallisimpia perustustöihin liittyviä maarakennus-, viemäri-, salaojaja eristystöitä piirustusten mukaisesti lähes itsenäisesti
	tekee tavanomaisten anturoiden muotti-, rauditus-, betonointi-, purku- ja jälkivoitotöitä työryhmän jäsenenä aiheuttamatta häiriötilanteita	tekee tavanomaisten anturoiden muotti-, rauditus-, betonointi-, purku- ja jälkivoitotöitä työryhmän jäsenenä annettujen ohjeiden perusteella	tekee tavanomaisten anturoiden muotti-, rauditus-, betonointi-, purku- ja jälkivoitotöitä työryhmän jäsenenä piirustusten mukaan
	toimii muuraustyöryhmän jäsenenä aiheuttamatta häiriötilanteita	muuraa ohjattuna perustusharkkoja valmiiden johteiden mukaisesti	muuraa perustusharkkoja valmiiden johteiden mukaisesti
Perustuselementtien asennuksen hallinta	tekee perustuselementtityöhön liittyviä avustavia tehtäviä	toimii ohjattuna työryhmän jäsenenä perustuselementtejä asennettaessa aiheuttamatta häiriötilanteita	toimii työryhmän jäsenenä perustuselementtejä asennettaessa

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

* Työpajan organisaatio

- Haastateltavan nimike ja koulutus
 - Mitä taho ylläpitää työpajaa?
 - Minkälaisia hankkeita työpajalla on käynnissä?
 - Kuinka paljon työpajalla on työntekijöitä?
 - Mitkä ovat työpajan yhteistyökumppanit?
 - Kuinka rahoitus on järjestetty?
 - Ovat työpajat oma erillinen toimijansa?
 - Mikä on työpajan suhde kunnan sosiaali- ja nuorisotyöhön?
 - Onko työpajan toiminta vakinaistettu?
- Tuotetaanko toimintaa esimerkiksi sosiaalitoimelle ostopalveluksi?

* Valmennus

- Mitä kautta nuoret ohjautuvat pajalle?
 - KELA, sosiaalitoimi, oma hakeutuminen, ammattiopisto
- Minkälaisilla sopimuksilla nuoret ovat toiminnassa?
 - palkkatuki, työmarkkinatukiharjoittelu, työkokeilu jne.
- Hankitaanko nuorille pajan ulkopuolisia harjoittelupaikkoja?
 - miten työvalmennus on järjestetty
- Mitä toimintoja pajoilla on käytännössä?
- Mitä yksilövalmennuksen keinoja pajalla on käytössä?
- Minkälaista pajan työvalmennus on?

* Opinnollistaminen

- Minkälaiselle kohderyhmälle opinnollistaminen on tarkoitettu?
 - Mikseivät nämä nuoret ole normaaliopintojen parissa?
- Mitkä ovat ryhmän suurimmat opiskelun esteet?
- Minkälaisia opinnollistamisen menetelmiä on käytössä?
 - opintosuunnitelmien purku, näytöt, osasuoritukset jne.
 - Minkälaiset pedagogiset/ ammatilliset valmiudet työpajan työntekijöillä on?
 - Kouluttaako työpaja työntekijöitään?
 - Kuinka moni nuorista ottanut osaa opinnollistamiseen?
 - Kuinka paljon työpajoilla on asiakkaita yhteensä?
 - Onko tavoitteena että kaikki pajanuoret osallistuvat ja jos ei, niin mikä on esteenä?
- Miten työpajalla on ratkaistu erilaiset ongelmat kuten:
- oppimisvaikeudet
 - motivaatio-ongelmat
- Mihin pyritään opinnollistamisella ja valmennuksella?
 - Onko tehty seurantaa, miten asiakkaat ovat sijoittuneet pajajakson jälkeen?
 - Mitkä ovat käytännön hyvät ja huonot puolet?
 - Mitä toiminnan kehittämissideoita on?